

sanea

na kvalitné sociálne služby

osvetový sociálny občasník
1,80 EUR

4/2019

RÝCHLA JE CESTA NA ULICU

SLOVENSKO NEMÁ PREVENCIU
BEZDOMOVECTVA

NE/TERAPEUTICKÁ CANISTERAPIA

KOMORA
OPATROVATELIEK
SLOVENSKA
ŽIADA VYŠŠIE MZDY
O 300 EUR

Asociácia poskytovateľov
sociálnych služieb v SR

PRÍLOHA
ASOCIÁCIE
POSKYTOVATEĽOV
SOCIÁLNYCH
SLUŽIEB V SR

Strany 17 – 31

DIEŤA MÁ BYŤ DAR
NIE PREDMET POLITICKÉHO
KUPČENIA SO ŽIVOTOM

ŠANCA NA KVALITNÉ SOCIÁLNE SLUŽBY

SO ŠANCOU NA ROK,
MÁTE ŠANCU NA KVALITNÉ
SOCIÁLNE SLUŽBY

Štvrťročník na kvalitné sociálne služby, ktorý
obsahuje aj pravidelnú PRÍLOHU
Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb (APSS v SR)

- INFORMÁCIE O NAJNOVŠÍCH LEGISLATÍVNYCH ZÁKONCH
V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB
- NÁZORY A SKÚSENOSTI ODBORNÍKOV Z PRAXE
- FINANCOVANIE SOCIÁLNYCH ZARIADENÍ
A ICH PODMIENKY ČINNOSTI

PREDPLATNÉ
(4 ČÍSLA) VRÁTANE
POŠTOVNÉHO
16€/rok

Objednávajte na adrese:
naruczachrany@naruczachrany.sk

Členom APSS v SR zasielame 1 ks časopisu zdarma

Meno: _____

Priezvisko: _____

Názov organizácie: _____

Sídlo: _____

IČO: _____

DIČ: _____

Dodacia adresa (ak je iná ako fakturačná): _____

Počet kusov z jedného čísla: _____

Rok predplatného: _____

**PRIHLÁŠKA NA
PREDPLATNÉ
ČASOPISU ŠANCA
NA KVALITNÉ
SOCIÁLNE SLUŽBY**

Podpis: _____

sanca

Šanca • osvetový sociálny občasník

Vydáva občianske združenie
NÁRUČ Senior & Junior v spolupráci
s Asociáciou poskytovateľov sociálnych
služieb v SR

ŠÉFREDAKTORKA

Mgr. Anna Ghannamová

EDITOR

Petra Škantárová

REDAKTORKA

Mgr. Eva Gantnerová

ART DIRECTION

Ing. Vladimír Ďurikovič

LAYOUT

Starion, s. r. o.

OBÁLKA FOTO

istockphoto

INZERCIA

gann@centrum.sk

TLAČ

Alfaprint

EVIDENCIA

EV 2936/09

REDAKČNÁ RADA

Mgr. Anna Ghannamová,

Doc. MUDr. Božena Bušová, CSc., MPH,

Mgr. Juliana Hanzová,

PhDr. Daniela Čechová

Nevyžiadané rukopisy a obrazový
materiál nevraciamy. Za obsah inzercie
zodpovedajú inzerenti. Autorské práva
vyhradené.

Vychádza s finančnou podporou Minister-
stva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

o. z. NÁRUČ Senior & Junior,
Fedákova 5
841 02 Bratislava
IČO: 30 856 515
e-mail: naruczachrany@naruczachrany.sk
tel: 0903 903 298

dátum vydania: XII/2019, 12. ročník

EDITORIAL

SPÁJAME SA ZA LEPŠIE SOCIÁLNE SLUŽBY

**Určite si spomínate na tragickú uda-
losť pred dvomi rokmi, keď pri autone-
hode zomreli slovenské opatrovatel'ky
vracajúce sa zo zahraničného turnusu
domov. Česť ich pamiatke...**

Niekoľko žien pracujúcich v Rakúsku sa
vtedy aktivizovalo a žiadali od sloven-
ských politikov riešenie zlých podmienok
opatrovateliek na Slovensku, čo naše
ženy vyhnalo za hranice, hoci tu doma,
ich máme nedostatok. Už vtedy som tieto
ženy vyhľadala na sociálnej sieti a pozvala
som ich ako predsedníčka Asociácie po-
sytovateľov sociálnych služieb v SR na
pracovné stretnutie, kde som im navrho-
vala, aby založili Komoru opatrovateliek.
Slúbila som podporu a pomoc a prizvala
ich dokonca na stretnutie s riaditeľmi so-
ciálnych zariadení. Pre stavovskú organi-
záciu zamestnávateľov v sociálnych slu-
žbách bolo, je a vždy bude dôležité mať
dobré a korektné vzťahy so stavovskou
organizáciou zamestnancov v sociálnych
službách. Spomínaná skupina žien však
túto šancu nepremenila na realitu.
A keď ma nedávno, teda po dvoch
rokoch od môjho pôvodného zámeru, po
mojom úspešnom videu o nutnosti reali-
zovania konkrétnych riešení pre slovenské
opatrovatel'ky, oslovila druhá skupina
nadšených opatrovateliek, neváhala som
ani minútu. Spájanie sa síl pre lepšie
podmienky všetkých aktérov v sociálnych
službách je to, čo môže priniesť podstat-
nú silu na nevyhnutnú zmenu. Zmenu
systému, ktorý má dnes po rokoch
vládnutia „vraj“ sociálnej demokracie
v tomto rezorte zlú a rozbitú legislatívu,
nedostatočné financovanie a akútny
nedostatok zamestnancov ochotných
pracovať v tejto sfére. Pre samotného
občana je výsledkom týchto rokov chaos
v službách, neprehľadnosť v kompeten-
ciách a v tom, kde čo majú vybavovať.
Ale aj reálny nedostatok druhov služieb,

miest v zariadeniach sociálnych služieb,
absencia zákona o dlhodobej starost-
livosti, a stále nízka dotácia k rýchlosti
zvyšovania nákladov.
Vznikla teda KOMORA OPATROVATE-
LIEK SLOVENSKA a ja som pyšná, že
opatrovatel'ky vzali svoj osud do vlastných
rúk a vedeli v pomerne krátkom čase
sformulovať svoje požiadavky (čítajte na
str. 19), ktoré poslali všetkým politic-
kých stranám, ktoré sa v parlamentných
voľbách 2020 budú uchádzať o dôveru
voličov. A vzniká aj dôležitá spolupráca
s Asociáciou poskytovateľov sociálnych
služieb v SR. No nezostaneme len pri
tom. Spájanie musí pokračovať a musí
byť širšie. Ponuku sme dali aj Asociácii
odborných pracovníkov na Slovensku
a budeme oslovovať ďalšie a ďalšie orga-
nizácie, vrátane patientských a pro-
klientských.

Pretože na konci nášho úsilia má byť
v prvom rade občan, o ktorého by sme
sa mali dokázali v sociálnych službách
postarať k jeho spokojnosti a k spokoj-
nosti jeho blízkych. O občana, ktorému
zabezpečíme garanciu výberu služby
aj poskytovateľa a napriek zdravotným
a sociálnym obmedzeniam mu umožní-
me čo najvernejšie žiť spokojne podľa
jeho predstáv. Na to však potrebujeme
funkčný systém a ten nepresadíme bez
jednoty!
Nie je to ľahké. Ale nič ľahké nemá v ži-
vote cenu.

**Nebojíme sa. Ideme s nadšením do
tohto zásadného zápasu za lepšie
podmienky pre slovenské opatrova-
tel'ky a slovenských občanov s odká-
zanosťou. Za lepšie sociálne služby.
Spájaním sa. Nie rozdelením. Pridaj-
te sa k nám.**

Anna Ghannamová,
Predsedníčka APSS v SR

UŽ NIELEN O INTERRUPCIÁCH,
ALE AJ O UTAJENÝCH PÔRODOCH
CHCÚ ROZHODOVAŤ MUŽI OD
PARLAMENTNÉHO TLAČIDLA – BEZ ŽIEN

PREDVOLEBNÉ ZÁPASY ZA ŽIVOT, ČI O ŽIVOT?

Politika verzus prax

Igor Matovič chcel znížiť interrupcie na Slovensku tým, že chcel ženy s nechceným tehotenstvom motivovať, aby išli radšej na utajený pôrod. A aby to mohli urobiť a neboli vystavené odcudzovaniu okolia, tak navrhol, aby im sociálna poisťovňa vyplatila príspevok 500 €, vďaka ktorému by sa vzdialili z miesta bydliska až do pôrodu, ktorý by v utajení mimo svojho mesta realizovali v nemocnici. „V predkladanom návrhu zákona umožňujeme, aby žena, ktorá sa rozhodla pre utajený pôrod, mala vytvorené vhodné podmienky na donosenie dieťaťa. Chceme, aby v takomto prípade žene prináležalo nemocenské, a to už od 21. týždňa tehotenstva,“ odprezentoval návrh na tlačovej besede tieňový minister zdravotníctva strany Marek Krajčí. Podľa predsedu hnutia Igora Matoviča tak chcú podať pomocnú

ruku ženám v núdzi. Ako doplnil pre časopis Šanca: „Jedna vec je, pokiaľ ide o ženu, ktorá chce utajiť tehotenstvo pred očami spoločnosti, ktorá by ju za to, že dala dieťa na adopciu, označila za krkavčiu mater... Rozhodne sa možno radšej pre utajený pôrod a nie interrupciu. Ak je dôvodom interrupcie to, že sa chce uchrániť ako osoba pred touto farižejskou spoločnosťou, tak prečo jej nepomôcť? Prečo by nemohla ísť na PN a neprispeli by sme jej sumou 500 € počas polovičky tehotenstva? Potom utajene porodí a po dvoch, troch, štyroch, piatich týždňoch môže ísť normálne naspäť do práce. Druhá možnosť je, že žena, ktorá sa rozhodne pre interrupciu a nie utajený pôrod, sa tak rozhodne možno preto, lebo nemôže bývať ani doma, potrebuje tehotenstvo utajiť pred rodičmi. Opäť sa pýtam - tak prečo by nemohla doma povedať, že

ide na 4-mesačný študijný pobyt a my ju v skutočnosti ubytujeme niekde v Hornej Dolnej v špeciálnom zariadení, ktoré by možno bolo aj štátne, prípadne by fungovalo s podporou štátu? A ona nemusí ísť na interrupciu. Dajme takýmto matkám možnosť sa skryť možno aj pred očami najbližšej rodiny.“

Návrh z dielne OLaNO pobúril viacerých odborníkov venujúcich sa problematike žien v núdzi. Najhlasnejšou oponentkou je Anna Ghannamová (Dobrá voľba), ktorá so ženami, ktoré si nemôžu dovoliť dieťa nechať, pracuje vyše 15 rokov. „Tých 500 € by žena s nechceným tehotenstvom dostala na základe nejakej registrácie. Lenže zmyslom utajeného pôrodu je, že žena sa nikde neregistruje. Jej údaje nemôžu prejsť ani do počítačových systémov nemocnice,“ upozorňuje napríklad na porušenie jedného zo základných

interrupcie, či právo na život sú témou, ktoré sú na Slovensku takmer pred každými parlamentnými voľbami zástavou zdvihnutou z prachu štvorročnej nečinnosti. Teda, ak má práve novodobá rovnako „populárna“ téma utečencov svetovú dovolenku! A tak aj v súčasnosti, štvrtý rok pred zvlášť dôležitými parlamentnými voľbami sa „odstraňovači“ interrupcií pustili opäť do rovnakého zápasu. Len ich je nejako viac. Okrem tradičného KDH, sa pridávajú aj „Kotlebovci“, Národnári a dokonca aj Igor Matovič (OLaNO), ktorý pred rokmi vstúpoval do politiky na kandidátke liberálnej strany SAS. Ten takmer uspel v parlamente s novelou zákona o utajenom pôrode. Žeby vďaka odbornému a efektívnemu opodstatneniu tohto návrhu? Rozoberme si to:

pravidiel utajených pôrodov. „Igor Matovič by tak odtajnil utajený pôrod skôr, než by vlastne nastal“, zdôraznila Ghannamová. Ako dodala, to, o čom hovorí Igor Matovič, ženy dávno robia a to bez toho, aby im niekto dával za to 500 €. „Tie ktoré naozaj chcú zvoliť život a nie smrť dieťaťa pod srdcom a majú možnosť vzdialiť sa od svojho okolia, či dokonca rodiny, to aj naozaj robia. Preto sa počet interrupcií po vzniku Hniezd záchrany na Slovensku a následne po vzniku možnosti rodiť v nemocnici v režime utajeného pôrodu znížil. Takže s veľkou pompou sa tu prezentuje to, čo je dávno vymyslené a už sa to dávno deje. Aj bez Igora Matoviča. Teda efekt, ktorý by očakávali by vo veľkom nenastal. Mnoho nechcených tehotenstiev vzniká totiž aj z nevery. Žena, ktorá má dieťa napríklad s milencom a tehotenstvo tají pred vlastným manželom, pre ňu je 500 € zbytočných. Nebude sa skrývať 5 mesiacov a nejde zväčša rodiť utajene, bojí sa, že ju niekto aj v nemocnici v inom meste spozná a ona by neprišla „len“ o dieťa s milencom, ale o deti z manželstva, o manžela, o celý doterajší život. A čo by asi tak povedala manželovi a deťom, že kam ide? Zistili si vôbec politici, ktorí podávali tento návrh štatistiky? Veď zo žien, ktoré absolvovali interrupciu minulý rok vyše 60% boli ženy, čo už mali doma jedno, alebo viac detí! Opakujem, efekt, ktorý prezentovali by nenastal a len by sa premrhali peniaze, ktoré sa dajú využiť efektívnejšie.“

Dôsledok verzus príčina Podľa Anny Ghannamovej je podstata inde: ženy s nechceným tehotenstvom nemajú problém utajiť tehotenstvo, ony majú problém nechať si vlastné dieťa. Dôraz sa má preto, ako povedala, klást nie na riešenie dôsledku, ale na od-

stránenie príčin, pre ktoré sa ženy vzdávajú svojich detí. Či už interrupciou, alebo utajeným pôrodom. Podľa jej skúseností sa dá efektívne zmeniť rozhodnutie o pôvodnom vzdaní sa dieťaťa u tých, žien, ktoré uvažujú o vzdaní sa bábätku z nedostatku finančných prostriedkov, alebo z dôvodu, že nemajú strechu nad hlavou a nikoho, kto by im pomohol. „Bývajú bezradné, preto že ten prvý, čo má stáť po boku tejto tehotnej ženy – otec dieťaťa - ju v danej situácii opustil. Neraz nemá ani chápavú, pomáhajúcu, či funkčnú rodinu, o ktorú by sa mohla oprieť. Zostáva s tým problémom sama a keď k tomu chýbajú peniaze, či nebodaj domov... dochádza aj k týmto ťažkým rozhodnutiam,“ približuje Anna Ghannamová rozpoloženie žien s neželaným tehotenstvom, ktoré často volajú na telefonickú linku Hniezda záchrany. Je nutné, aby napríklad štát finančne prispieval na už renomované a rokmi overené telefonické

linky pomoci, ktorých je v SR viac, ale ani jednu nezaložil, nespravuje a nefinancuje štát! A pritom veľmi pomáhajú: Včasným zachytním problému takejto ženy vedia identifikovať príčinu, prečo sa chce dieťaťa vzdať a pokúšajú sa odstrániť ju. A veľa razy sa im to aj podarí. Vedia ju navigovať na najbližšie fungujúcu neziskovú organizáciu a jej útulok, alebo aj mestský, či obecný. Práve útulky, často tieto ženy prichýlia a okrem strechy nad hlavou a základných životných potrieb ju povzbudzujú k rodičovstvu, učia správnej výchove dieťaťa, zháňajú rekvalifikačné kurzy, prácu, škôlku a pripravujú ju do samostatného života s jej dieťaťom. Väčšina matiek, ktoré prebývajú v útulku, alebo v krízových centrách má mesačný príjem cca 245 € pre ňu i pre dieťa. Nemenovaný útulok v Bratislave dostane od takejto matky úhradu za ubytovanie a služby maximálne 70 – 80 € mesačne. Od kraja dostane útulok dotáciu 150 € na osobu, čo dáva spolu príjem 380 €

Ako funguje režim utajeného pôrodu?

Zákon č. 576/2004, Z. z. paragraf 11, ods. 10).

Utajeným spôsobom je možné rodiť v ktorejkoľvek nemocnici na Slovensku. Základnou pointou je, že žena sa ale nikde neregistruje. Jej údaje sa tak nesmú ocitnúť v systéme nemocnice. Svoje osobné údaje napíše na jeden hárok papiera (prípadne formulár žiadosti), ktorý zalepí do obálky. Po pôrode odíde a má 6 týždňov na to, aby svoje rozhodnutie zmenila.

a) Ak sa tak nestane, nemocnica po 6 týždňoch po jej pôrode odošle obálku na Ministerstvo zdravotníctva SR, kde sa neotvorená obálka uloží do archívu a dieťa je po 6-tich týždňoch právne voľné a je príslušným odborom sociálnych vecí a rodiny príslušného Úradu práce sociálnych vecí a rodiny ponúknuté na adopciu prvým čakaťelom v poradovníku.

b) Ak si utajenie pôrodu rozmyslí a k dieťaťu sa chce vrátiť, musí prísť do nemocnice, v ktorej rodila s občianskym preukazom a oznámiť toto rozhodnutie vedeniu nemocnice, alebo to oznámi sociálnemu odboru ÚPSVR v mieste, kde realizovala utajený pôrod. Musí tak urobiť maximálne do 6-tich týždňov od pôrodu.

Dôležitá poznámka:

Lekár si nemôže uplatniť „výhradu svedomia“ na realizáciu utajeného pôrodu!

(maximálne 400 €), ale náklady sú 500 € na osobu! V prípade dvojčlennej rodinky je teda útulok v strate minimálne 600 € mesačne. V podobnej situácii sú mnohé neziskové organizácie, ktoré prevádzkujú útulky a robia krízovú intervenciu. Vykryjú zákonom určenú službu z darov, čo je podľa Anny Ghannamovej dosť absurdné „na demokratickú krajinu s dlhodobým hospodárskym rastom a 8 ročným vládutím vraj „sociálnej demokracie““. Takto neisto nastavená ekonomika útulku je trvalo neudržateľná. Niektoré ten finančný nápor nezvládli a aj zanikli. Preto by podľa Anny Ghannamovej mali byť skôr peniaze štátu, dávane na túto problematiku: „Na podporu žien, ktoré si dieťa nechajú a nie tých, ktoré sa ho vzdajú. Na podporu útulkov, ktoré majú zo zákona v prvom rade zriaďovať a financovať obce a mestá, ale tie na ňu nemajú dostatok zdrojov. Príspevok by im mal preto dávať a pravidelne valorizovať priamo štát, napríklad cez Nariadenie vlády SR, tak, ako je to v prípade príspevku pre služby podmienené odkázanosťou, pričom príspevok pre útulok by mal byť rovnaký, aký štát dáva na III. stupeň odkázanosti v dlhodobej starostlivosti,“ zdôraznila A. Ghannamová.

„My sme chceli problém aspoň čiastočne riešiť. Samozrejme, ideálne je podporiť ženy aj útulky,“ uzavrel svoj postoj pre časopis Šanca I. Matovič.

Návrh mal v prvom rade ambíciu znížiť počet interrupcií na Slovensku na jednej strane, ale na druhej, akoby finančne motivovať realizáciu utajeného pôrodu. Utajené pôrody však na Slovensku nie sú zriedkavé. Od vzniku režimu utajeného pôrodu v roku 2005 sa týmto spôsobom narodilo podľa štatistik z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny až 469 detí. Len za prvý polrok 2019 to už bolo 30 detí. Prítom detí „nechcených“ vlastnými rodičmi je na Slovensku oveľa viac, pretože okrem režimu utajeného pôrodu existujú aj iné reálne, či právne formy vzdávania sa detí. A celkovo sa rodičia, zväčša matky vzdali za obdobie od roku 2014 do polovice roku 2019 až 1428 detí. Politici a verejné politiky, ktoré by mali tvoriť na základe praxe – nie od stola, by mali reflektovať nielen na zníženie interrupcií, ale aj na zníženie počtu „nechcených“ detí, ktorých sa vzdávajú biologickí rodičia. Oboje sa bude znižovať, ak budú rodičom a mladým rodičom, či opusteným matkám samoživiteľkám, ktoré patria do ohrozenej skupiny chudoby, vytvárať priaznivejšie podmienky na život. Takže prevencia, prevencia a ešte raz prevencia...

Lenka Dale

Ako ste sa od témy Hniezd záchrany dostali k téme utajených pôrodov? Keď sme s kolegami zo Šance pre nechcených v roku 2004 urobili prvú tlačovku o iniciatíve zriadiť na Slovensku Hniezda záchrany, tak vznikla medzi politikmi spontánna iniciatíva na vznik zákona o utajenom pôrode, po príklade mnohých iných krajín. No zatiaľ, čo sme my 7-mi členovia občianskeho združenia, po získaní súkromných peňazí na prvé 3 Hniezda záchrany pracovali na vzniku non-stop telefonickkej linky, na ktorú by nám

ponúkli na adopciu aj súhlas otca. Kým oficiálna adopcia nezbehná, čo trvá, platíte na dieťa pestúnskej, či profesionálnej rodine, kde sa zatiaľ dieťa nachádza. Pri režime utajeného pôrodu nemusíte uvádzať meno otca, dieťa sa po 6-tich týždňoch stáva právne voľné a je poistencom štátu.

Vo vašej knižke o vzniku Hniezd záchrany „Nechcené tajomstvá“ som sa dozvedela, že v roku 2014 ste robili projekt o dodržiavaní zákona o utajenom pôrode. Ako by ste zhr-

MÁME UTAJENÉ, ČI ANONYMNÉ PÔRODY?

ženy s týmto problémom mohli volať, politici nič také neurobili. Napísali zákon, schválili ho a bez vyhlášky pre zdravotníckych a sociálnych pracovníkov, bez podpory informačnej kampane pre ženy a verejnosť ho hodili do praxe. Ženy ani pracovníci nemocníc však presne nevedeli čo majú robiť. A tak sa logicky, po našej kampani k Hniezdam záchrany a zriadení linky pre ženy s nechceným tehotenstvom, začali obracať na nás. My sme boli tí, čo sme spísali prvú žiadosť pre ženu s utajeným pôrodom, zavesili sme ju na web Hniezda záchrany a mnohé ženy a nemocnice ju používajú dodnes.

Čo sa v súvislosti s utajenými pôrodmi podľa ohlasov žien javilo v prvých rokoch ako problém?

V prvom rade, že neexistovala už spomínaná žiadosť. Mnohé nemocnice o zákone vedeli málo a riešili sme dokonca prípad, že primár v jednej z nemocníc si mylne chcel uplatňovať výhradu svedomia, keď nešťastnej žene dôvodil, že v ich nemocnici jej nemôžu poskytnúť z tohto dôvodu utajený pôrod. Nereflektoval ani na moje zdôvodnenia, že to si môže uplatniť iba na výkon interrupčného zákroku, ale nie na vykonanie utajeného pôrodu a preto muselo na môj podnet zasiahnuť až vedenie Ministerstva zdravotníctva. Často sa tiež stávalo, že ani samotné ženy nemali dosť informácií. Omylom namiesto si vypýtali namiesto žiadosti o utajený pôrod, „žiadosť o poskytnutie dieťaťa na adopciu“. Čo je však úplne iný právny aj reálny rámeček. Ak chcete dať dieťa na adopciu a uviedli ste meno otca, musíte mať k tomu, aby ste dieťa

nuli jeho výsledky?

Zamerali sme sa na dodržiavanie zákona vo vybraných nemocniciach ako aj na sociálnych úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. Vybrali sme si 20 nemocníc, tie v ktorých zriadilo naše občianske združenie Hniezda záchrany. Preto, lebo sme chceli vykonať aj kontrolu dodržiavania vyhlášky k Hniezdam záchrany, ktorú som iniciovala v roku 2005 a mali sme už kontakty na vedúcich zodpovedných oddelení nemocníc. Čo sa týka hniezd, vďaka vyhláške všetko išlo, ako malo, v každej nemocnici. Ale pri aplikácii utajených pôrodov bol zmätok vo väčšine nemocníc. Len 6 z 20-tich išli presne v intenciách zákona. Niektoré však nedodržiavali ani ten základ: utajenie osobných údajov matky a vedenie jej osobnej zdravotnej dokumentácie oddelene od dokumentácie iných osôb. Mnohé jej rodné číslo už po nahlásení, že chce rodiť v režime utajeného pôrodu, napísali do centrálného počítača nemocnice, kde s ňou celý čas putovalo spolu s jej identitou. Mnohé tak robili aj preto, lebo im zdravotné poisťovne odmietali zaplatiť za pôrod a starostlivosť o dieťa – lebo nebolo vopred (až dodatočne) vykonávacím predpisom ujasnené, kto má vlastne hradiť utajený pôrod? A tak spárovali dieťa s rodným číslom matky, ktoré porušujú zákon, vložili do systému aj výkazníctva zdravotnej poisťovne! Iné nemocnice zas dali údaje matky do systému, lebo mali počítačový softvér, ktorý nepracoval kým do systému nezadali konkrétne meno, prípadne ho nespárovali s rodným číslom. Prítom stačilo včas

V ROKU 2004 PRIŠLA S INICIATÍVOU NA ZÁCHRANU NECHCENÝCH NOVORODENCOV, KTORÚ DNES CELÉ SLOVENSKO POZNÁ AKO PROJEKT HNIEZDO ZÁCHRANY V KTOROM SA DODNES ZACHRÁNILO 66 NOVORODENCOV. NÁSLEDNE ZALOŽILA TELEFONICKÚ LINKU, KTORÁ SUPLOVALA PORADENSTVO K ŠTÁTOM SCHVÁLENÉMU TZV. ZÁKONU O UTAJENÝCH PÔROCH, ABY POTOM ZALOŽILA ÚTULOK PRE MATKY S DEŤMI V NÚDZI A SPOJILA TO V TROJGENERAČNOM CENTRE SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NÁRUČ SENIOR & JUNIOR SO STAROSTLIVOSŤOU O ODKÁZANÝCH SENIOROV – ANNA GHANNAMOVÁ, PREDSEDNÍČKA OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA ŠANCA PRE NECHCENÝCH. O REŽIME UTAJENÝCH PÔRODOCH NÁM POVEDALA VIAC, NEŽ TÍ, ČO HO SHVALOVALI V NR SR PRED 15-TIMI ROKMI VÔBEC TUŠIA.

objednať zmenu softvéru. Ministerstvo zdravotníctva bolo ohrozené výsledkami prieskumu, keď sme im ich odovzdali a začalo realizovať nápravu.

Prečo boli podľa vás výsledky tak zlé?

Politici neraz robia zákony pre zákony, alebo pre médiá a efekt. Nerobia ich pre ľudí a vykonávaciu prax. Prestali dokonca počúvať odbornú prax, ktorá potom zlé, či nepripravené, či navzájom si rozporujúce zákony musí realizovať. Z tohto vzniká v štáte reálna nefunkčnosť mnohých systémov. Aj v prípade utajeného pôrodu to tak bolo. Aby neboli v oneskorení s iniciatívou na vznik Hniezd záchrany, v rýchlosti politici skopírovali podstatu zákona zo štátov, kde utajený pôrod už dávno existoval. Ale bez vážnej informovanosti verejnosti a ohrozených skupín, bez zriadenia informačnej či krízovej telefonickej linky, bez prílohy znenia žiadosti o utajený pôrod, bez jasného vykonávacie predpisu – vyhlášky, bez polozenia základov zberu dát a postavenia preventívnych opatrení. Keby pri žiadosti, bola povinnosť pre takú ženu anonymne vyplniť dotazník, ktorý by nám prezradil príčiny jej konania vzdať sa dieťaťa a odpovedala by aj na otázky, čo by ju primálo zmeniť názor a postoj, dnes sme mohli mať 15 ročné dáta, ktoré by boli povedali rečou nespochybniteľných čísiel: kto sú tieto ženy, aké majú dôvody na vzdávanie sa detí a čo máme ako štát urobiť, aby sme ich počet znižovali. Šanca však bola premárnená a ani vtedy, keď sme na to kompetentné ministerstvá v roku 2014 upozornili, aby to začali robiť, za 5 ďalších rokov to ne-

urobili. Takto sa verejné politiky nerobia. Takto sa zodpovední politici a rezorty správať nemôžu. **Počas písania príbehov do spomínanej knižky Nechcené tajomstvá ste však narazili aj na ďalšie dva veľké problémy v súvislosti s utajenými pôrodmi. S nedostatočne zabezpečeným právom otcov na dieťa z utajeného pôrodu a so zanedbaním určenia popisu obálky s osobnými údajmi matky, ktorá ide do archívu MZ SR. Poviete viac?**

Do knižky som dávala príbeh muža, ktorého priateľka otehotnela neplogetá, mala 17 rokov a matka jej vybavila utajený pôrod. Ale prišiel otec dieťaťa a chcel dieťa vychovávať. Nepomohlo mu ministerstvo, ani súd. Dieťaťko „vraj“ zomrelo počas spontánneho potratu, ale on nemal šancu ani zistiť, či je to pravda a či jeho dieťa naozaj nebolo porodené utajeným pôrodom a či ho niekto dnes nemá v adopcii. Právna úprava, ktorou sa riadi inštitút utajeného pôrodu, je v tomto prípade striktná, umožňuje matke, ktorá sa rozhodne pre takýto pôrod a do stanovenej lehoty neodvolá svoje rozhodnutie – utajiť jej identitu, a preto MZ SR osobitnú zdravotnú dokumentáciu nemôže poskytnúť tretím osobám. Lenže možný otec dieťaťa nie je len takou obvyčajnou „tretiou“ osobou. Podľa medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa má dieťa právo na svojich rodičov a teda aj na biologického otca a medzinárodné normy, ktoré SR ratifikovala sú nad našimi často „nedokonalými zákonmi“. To vedela aj právnička tohto mladého muža a tak sa obrátila na súd, či by vydal v podobnom prípade predbežné roz-

hodnutie o skoršom otvorení obálky? Aj keby tak súd urobil, tento prípad narazil na nečakanú realitu: Väčšina obálok, ktoré v archíve na MZ SR totiž ležia od vzniku režimu utajeného pôrodu až do roku 2014 (keď som na tento problém upozornila) sú len obálkami s údajmi matiek, bez informácií o pôrode, jeho dátume, pohlaví dieťaťa a dokonca neraz bez udania z akej nemocnice obálka vlastne do archívu prišla. Takže nie je a nebude už nikdy možné tieto osobné údaje matiek spárovať s ich biologickými deťmi! To znamená, že naši politici pripravili a schválili v roku 2004 s platnosťou od roku 2005 síce zákon o utajenom pôrode, ale pre svoju neodbornosť a nezodpovednosť tu máme vlastne zákon o anonymnom pôrode. Čo ale tento štát urobí, ak sa čo len prvé dospelé dieťa bude dožadovať otvorenia obálky a spárovania sa s biologickou identitou na základe príslubov pred schvaľovaním tohto zákona? Na to dnes odpoveď nemáme.

A čo odpoveď na uplatnenie práva otcov? Nedávno mal podobnú iniciatívu Andrej Danko, ktorý chcel schváliť povinnosť pre ženy oznámiť mužovi s ktorým čakajú dieťa túto skutočnosť.

Aj keď nápady pána Danko bývajú podivné, tento naozaj stál za začatie odbornej diskusie. Pretože aj v tomto prípade právo matky na utajený pôrod končí tam, kde začínajú práva otca na dieťa a práva dieťaťa na otca, ktorý by ho možno s láskou vychovával. Tak ako to chcel nešťastný muž zo smutného príbehu z mojej knižky.

Lenka Dale

Niektorí ľudia by povedali, že šoféra by zastreliť nedokázali. Ja sám neviem, či by som mal dostatok guráže stlačiť spúšť. No na to sa nás našťastie nepýtajú. Nejde o to, či by sme mali dosť sil, aby sme spúšť stlačili. Ide o to, či je alebo nie je správne šoféra zastreliť. Ak si neviete predstaviť, že by ste spúšť stlačili sami, predstavte si namiesto toho, že zbraň má v ruke niekto iný, niekto s väčšou gurážou, a pýta sa vás, čo má urobiť. Takže čo je správne urobiť?

Keď premýšľam o tomto prípade, odpoveď sa mi zdá zrejmá. Myslím si, že by bolo správne šoféra zastreliť, lebo by som ho tým ušetril od hrozného utrpenia. Myslím si dokonca, že je možno aj mojou morálnou povinnosťou to urobiť, pretože keby som to neurobil, dopustil by som, aby zbytočne a hrozne trpel. Pravda, je druhá vec, či by som mal dosť sily ho zastreliť. Nikdy som v takej situácii nebol a dúfam, že nikdy ani nebudem. No bez ohľadu na to, či by som mal dosť sily alebo či sa mi páči takáto situácia, považoval by som za správne šoféra zastreliť. Ak by som šoféra skutočne zastrelil, myslím si, že by som z toho nebol ani trochu šťastný. Bol by som nešťastný z toho, že ten človek musel zomrieť a že som ho musel usmrtiť ja. No aj napriek tomu, že by som cítil smútok, rozum by mi hovoril, že to, čo som urobil, bolo správne. Osobnú istotu mi v tomto prípade poskytuje aj to, že viem, že to isté by som urobil pre zviera. Ak by nejaké zviera hrozne trpelo, napríklad moja mačka, a nebolo by v mojich silách jej pomôcť, nenechal by som ju zbytočne trpieť. Bol by som síce nešťastný, že musí zomrieť a obzvlášť z toho, že mojou rukou, no bolo by to stále lepšie, ako ju nechať trpieť. Ak si myslíte, že je morálne dovolené šoféra zastreliť, potom by ste si mali myslieť aj to, že eutanázia na vyžiadanie je morálne dovolená. Pretože zastreliť šoféra znamená vykonať na ňom eutanáziu na vyžiadanie.

EUTANÁZIA ÁNO, ČI NIE?

PREDSTAVTE SI, ŽE SEDÍTE V AUTOBUSE, V KTOROM OKREM VÁS A ŠOFÉRA NIKTO INÝ NIE JE. PRÁVE IDETE OPUSTENOU LESNOU CESTOU. NANEŠŤASTIE SA VŠAK STANE TO, ŽE ŠKAREDO HAVARUJETE. VY SAMI SÍCE Z HAVAROVANÉHO AUTOBUSU VYVIAZNETE BEZ ZRANENÍ, NO ŠOFÉR TOLKO ŠŤASTIA NEMÁ. AUTOBUS HORÍ, PLAMENE SA K NEMU NEODVRATNE BLÍŽIA A ON OSTAL ZAKLIESNENÝ VO SVOJOM SEDADLE. BEZ OHĽADU NA TO, AKO SA SNAŽITE, NEEEXISTUJE SPÔSOB, AKO HO VYSLOBODIŤ ALEBO ZASTAVIŤ OHEŇ. JEDNODUCHO TO NIE JE V ĽUDSKÝCH SILÁCH. OBAJA VIETE, ŽE POMOC NESTIHNE PRÍŠŤ VČAS. ZHODOU OKOLNOSTÍ VŠAK PRI SEBE MÁTE STRELNÚ ZBRAŇ A STE DOBRÝ STRELEC. ŠOFÉR NECHCE ZHORIEŤ ZAŽIVA A ÚPENLIVO VÁS PROSÍ, ABY STE HO ZASTRELILI. PRIJMITE PREDPOKLAD, ŽE ŠOFÉRA SKUTOČNE NIE JE MOŽNÉ ZACHRÁNIŤ A ŽE AK NIČ NEUROBÍTE, UHORÍ ZAŽIVA. ZA TÝCHTO OKOLNOSTÍ, JE SPRÁVNE ŠOFÉRA ZASTRELIŤ?

Eutanázia je akt, keď jeden človek usmrtí druhého človeka pre dobro druhého človeka. Pôvodný význam slova je doslova dobrá smrť. Eutanáziu teda nemusí vykonávať len lekár a nemusí sa vykonávať len injekciou. To je nepodstatné. V prípade zakliesneného šoféra, ak som ho zastrelil, vykonal som eutanáziu, pretože som zabil druhého človeka pre jeho dobro.

Ak vás vyrušuje slovné spojenie „pre jeho dobro“, spomeňte si, čo sa tým myslí. Myslí sa tým len to, že pre šoféra bolo lepšie zomrieť hneď, ako uhorieť zaživa. V tomto zmysle bola smrť pre neho dobrá.

Mnohí ľudia majú okamžite a aj právom problém s tým, kto má určiť, či je smrť druhého človeka pre toho človeka dobrá. Tu je treba upozorniť na to, že zastreliť vodiča by znamenalo vykonať

eutanáziu na vyžiadanie. Šofér chcel zomrieť a žiadal o to. Je to teda niečo zásadne iné, ako keď človek nechce zomrieť alebo sa ho nikto neopýta. V takých prípadoch, kedy zomierajúci nedáva súhlas so svojou smrťou alebo sa o jeho názor nezaujíma, ide o nedobrovoľnú eutanáziu. Tú v žiadnom prípade neobhajujem, rovnako ako ju neobhajuje žiaden príčetný zástanca eutanázie. O tom niet sporu. Pravdupovediac, existuje ešte tretí druh eutanázie; eutanázia nevyžiadaná alebo mimovoľná. Ide o tie prípady, kedy človek nie je schopný kompetentne vyjadriť svoju vôľu, napríklad preto, lebo je v permanentnom vegetatívnom stave, je vážne dementný alebo je dieťaťom. Tento druh eutanázie je podľa môjho názoru morálne aj prakticky oveľa komplikovanejší ako eutanázia na vyžiadanie

a vyžadoval by si samostatné a oveľa dlhšie zamyslenie. Eutanáziu na vyžiadanie je tiež dobré odlišovať od niečoho, čo sa zvykne nazývať asistovaná smrť, alebo asistovaná samovražda. V takom prípade človek, ktorý chce zomrieť, usmrcuje sám seba, len mu pri tom pomáha lekár. Najčastejšie to vyzerá tak, že lekár predpíše usmrcujúcu látku, poučí človeka o tom, ako ju užiť, no človek ju potom užije vlastnoručne. Technicky vzaté preto nejde o eutanáziu. Keby sme sa vrátili k prípadu so šoférom autobusu, bolo by to ako keby vás šofér požiadal, aby ste mu zbraň podali, aby sa mohol zastreliť sám. Niektorí ľudia by povedali, že stačí, ak dovolíme asistovanú smrť a zakážeme eutanáziu. Počul som vyjadrenia typu: „Ak chce človek zomrieť, tak nech to urobí sám a nehádže to na druhého!“ Lenže, pravda, niektorí ľudia, ktorí by chceli zomrieť a pre ktorých je smrť dobrá, sa sami zabiť jednoducho nedokážu. Napríklad preto, lebo sú paralyzovaní.

Pochopiteľne, nie všetci ľudia súhlasia s vyžiadanou eutanáziou alebo s asistovanou smrťou. Sú takí, ktorí si myslia, že vyžiadaná eutanázia je morálne nesprávna a nemala by byť legálna. Dôvody, prečo si to myslia, bývajú rôzne. Na tomto mieste by som sa rád vyjadril k tým, ktoré často zaznievajú od tej časti obyvateľstva, ktorá má k eutanázii azda najväčší odpor; tej konzervatívnej. Niektorí povedia, že sú proti eutanázii, pretože to vyplýva z ich náboženskej viery. Napríklad vedia, že rímskokatolícka cirkev je jednoznačne proti vyžiadanej eutanázii, oni do nej patria a preto aj veria, že jej názor je dobrý. Samozrejme, myslím si, že človek má právo na takýto postoj. No ak ho aj má, neznamená to, že pozná dôvod, prečo je eutanázia nesprávna. Ak je človek proti eutanázii len preto, lebo to tvrdí cirkev alebo iná autorita, potom on sám nemusí vedieť, aký dôvod má cirkev či táto autorita byť proti eutanázii. Iba verí, že je nech je to akýkoľvek dôvod, je dobrý. Bolo by to to isté, ako keby človek veril, že ženy majú chodiť zahalené, len preto, lebo mu to povedal jeho imám. Takže aj keď rešpektujem takúto odpoveď, tak ak sa k nej niečo

nepridá, nehovorí nám, prečo by eutanázia mala byť nesprávna. Niektorí veriaci sú však pripravení zdôvodniť svoj postoj a rovno by povedali napríklad toto; šoféra je nesprávne zastreliť, pretože jeho život bol božím darom a ten nie je správne odmietat'. Môže byť pravda, že život človeka je božím darom a že je kvôli tomu nesprávne ho ukončiť na základe rozhodnutia človeka. No treba si uvedomiť, že takýto dôvod môže presvedčiť iba veriacich. Nie všetci ľudia zdieľajú tú istú vieru a niektorí ľudia nemajú žiadnu náboženskú vieru. Život pre nich nemusí byť božím darom, pochopiteľne. Pokým sa však o eutanázii bavíme v kontexte legalizácie, nestačí sa prihovárať iba k veriacim istého náboženstva. Zákony platia pre všetkých rovnako, veriacich všetkých vier i neveriacich. Asi by aj kresťania uznali, že by nebolo fér, aby sme všetci museli poslúchať zákon o tom, že ženy musia chodiť zahalené, len preto, lebo napríklad moslimovia taký zákon chcú a je ich väčšina. Mimochodom, takýto dôvod by ma nepresvedčil, aj keby som prijímal kresťanskú vieru. Šofér autobusu nechcel ďalej žiť, pretože život by znamenal bolestné zomieranie v plameňoch. Odmietal ďalej žiť, lebo zvyšok jeho života by bol zlý. No nezdá sa byť nesprávne odmietnuť dar, ktorý nechcete, pretože je pre vás zlý. Napríklad, ak by som vám daroval koláč, ale vy by ste zistili, že ten koláč je celý zhnilý, bolo by nesprávne ho odmietnuť? A čo by ste si pomysleli o mne, keby som sa na vás nahneval za to, že ste odmietli môj zhnilý koláč?

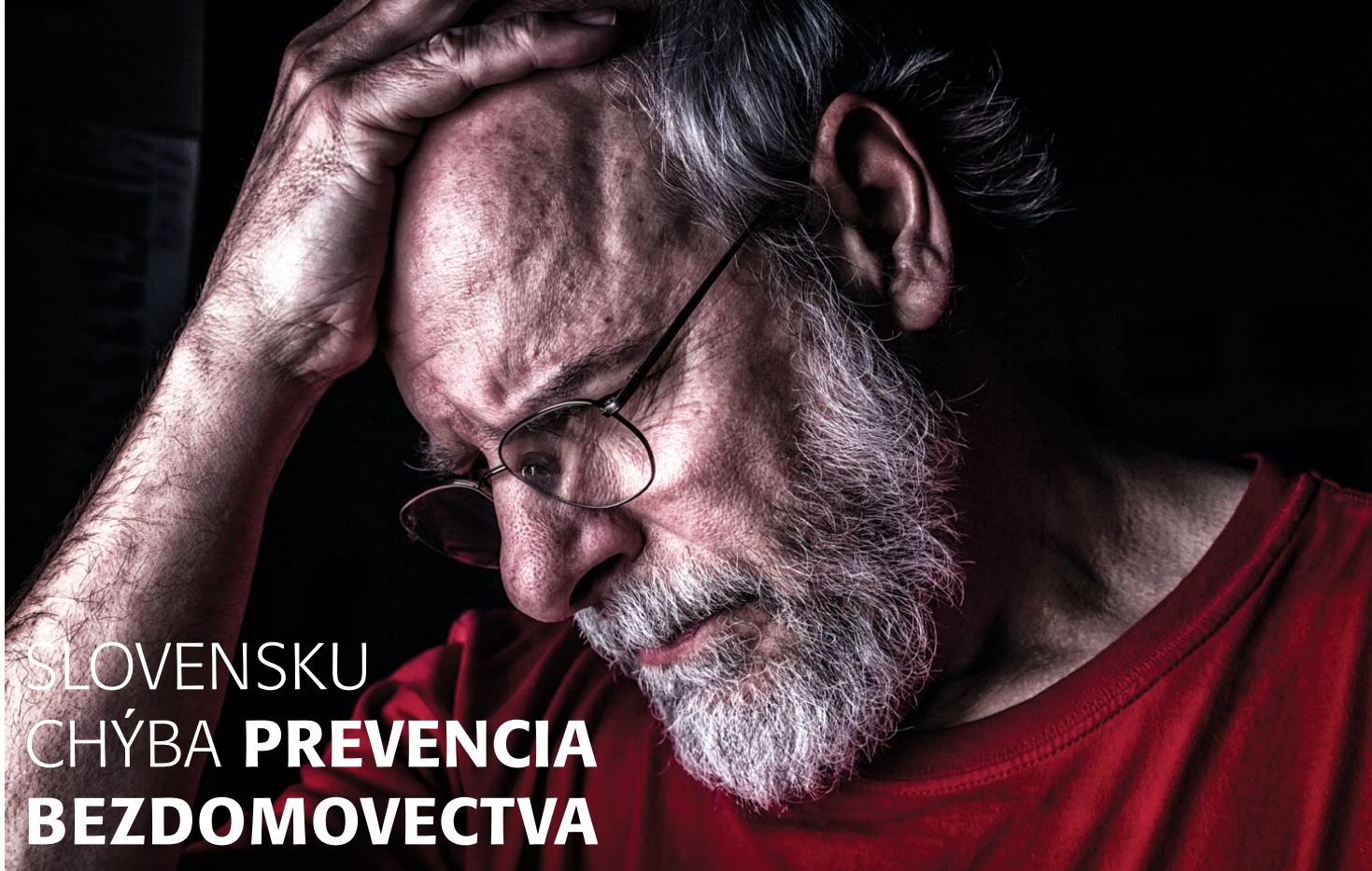
Takže aký dôvod môže človek mať, aby si myslel, že zastreliť šoféra je nesprávne? Niektorí by povedali, že vyžiadaná eutanázia je nesprávna, pretože je neprirodzená. To, že šofér mal uhorieť zaživa bol boží plán (alebo osud). Jednoducho, malo to tak byť a on mal uhorieť zaživa. My sme to prekazili a tým sme vykonali niečo nesprávne.

No ak je toto dôvod, prečo by niekto nezastrelil šoféra horiaceho autobusu, nie je potom rovnako neprirodzené, aby som sa šoféra pokúšal zachrániť? Ak mal uhorieť zaživa, potom bolo nesprávne nielen usmrtiť ho, ale aj zachrániť ho! Teda, ak je eutanázia neprirodzená, lebo smrť v bolestiach bola človeku súdená, potom by muselo byť neprirodzené aj zachraňovať a ošetrovať smrteľne ranených a chorých, pretože smrť im bola zrejme súdená. No, hádam, že nikoho neurazím, keď poviem, že to je absurdné. Nemyslíme si, že je neprirodzené zachraňovať životy ranených a chorých, práve naopak. Nemyslím si, že tieto zvyšné dôvody alebo nejaké iné sú presvedčivé. Ak by som sa k nim mal vyjadríť, ďaleko by to však presiahlo možnosti tohto textu. Možno teda nabudúce. Dovtedy dúfam, že o eutanázii ako aj o iných citlivých etických témach sa budeme môcť rozprávať trpezlivo a rozumne.

*Adam Greif, vedecko-výskumný pracovník,
odbor epistemológia FF UK v Bratislave*

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-14- 0510.

Pracoval som v automobilke a prehŕňal som to. Bral som veľa nadčasov, málo som spal. Neraz sa stalo, že som posledným autobusom prišiel domov, pospal si zo tri hodiny a prvým som nastupoval ráno zas do práce. Takto to bolo až kým som neskolaboval. Bol som mesiac v nemocnici s diagnózou totálne vyčerpanie,“ hovorí o začiatkoch svojho pádu na dno pán Ladislav. Po návrate z nemocnice sa chcel do práce vrátiť, ale už ho nevzali späť a s jeho diagnózou sa mu len ťažko hľadalo nové stále zamestnanie. Robil teda aspoň brigádnicky v rôznych nárazových prácach, ale to nestačilo na zaplatenie nájmu. Dlhé mesiace potom spával v stane. Jeho príbeh nie je nijako zvlášť ojedinelý. V bratislavských uliciach žijú tisíce ľudí, z ktorých mnohí sa dostali na ulicu podobným spôsobom. „Toto je jeden z tých štandardných prípadov, s ktorými sa stretávame. Prečo a ako sa ľudia dostávajú na ulicu? Väčšinou ide o kombináciu príčin. Sú to rôzni ľudia, nedajú sa zaradiť do

SLOVENSKU CHÝBA PREVENCIA BEZDOMOVECTVA

CESTA NA ULICU IDE RÝCHLO

nejakej jednej kategórie. Muži, ženy, mladí, starí, niektorí majú zdravotné problémy, iní psychické, ďalší sú závislí, prišli z väzenia, detského domova, nefunkčnej rodiny. Sú tam naozaj všetci. Každý z týchto ľudí má za sebou zaujímavý, smutný príbeh,“ vraví výkonná riaditeľka občianskeho združenia Vagus Alexandra Kárová.

Tisíce ľudí bez domova
Na Slovensku nemajú domov tisíce ľudí. Ich presný počet nie je známy, no Štatistický úrad pred 8 rokmi dospel k číslu viac ako 23 tisíc občanov. Ich skutočný počet je však s obrovskou pravdepodobnosťou o dosť vyšší. Najviac ľudí žije na ulici v Bratislave, kde OZ Vagus pôsobí. Tu sa historicky prvé sčítanie ľudí bez domova robilo pred dvoma rokmi. Inštitút pre výskum práce a rodiny, magistrát hlavného mesta a mimovládne organizácie vtedy narátali v Bratislave 2064 ľudí bez

PÁN LADISLAV JE VITÁLNY 60-TNIK. NA PRVÝ POHĽAD VYZERÁ CELKOM AKO JA ALEBO TY. V NIČOM SA OD NÁS NEODLIŠUJE. MÁ VŠAK ZA SEBOU VEĽMI ŤAŽKÉ OBDOBIE. PRIŠIEL O PRÁCU A DLHO ŽIL NA ULICI. JEHO PRÍBEH UKAZUJE, ŽE SA TO MÔŽE STAŤ KOMUKOL'VEK.

domova. Toto však tiež nie je ani zďaleka presné číslo. V hlavnom meste nemá strechu nad hlavou aspoň raz toľko ľudí. „My sa k tomuto sčítaniu nehlásime, podľa nás nebola použitá správne metodika. Vychádzame z odborného odhadu organizácií, ktoré pracujú s ľuďmi bez domova. Máme elektronický systém, ktorý zaznamenáva každého človeka, ktorý príde k nám do denného centra alebo, s ktorým pracujeme v našom programe Streetwork. Od roku 2014, odkedy máme tento elektronický systém, sme

v ňom zaevidovali 4219 ľudí. A len za minulý rok máme 119 prvo-kontaktov v programe Streetwork, teda ľudí, ktorých sme stretli na ulici prvýkrát. Z toho vyplýva, že počet ľudí bez domova v Bratislave neustále narastá,“ vysvetľuje Alexandra Kárová. Bratislava má, ako všetky hlavné mestá, najviac ľudí na ulici z celej krajiny. Je to pochopiteľné. Sem totiž prúdia ľudia z celého Slovenska, pretože tu je najväčšia perspektíva získania zamestnania a keď sa už dostaneme do problémov, máme najväčšiu šancu dostať pomoc.

o tom vie svoje. „Bývali sme s družkou jedno obdobie v záhradnej chatke. Zo začiatku na nás ľudia aj volali policajtov, ale časom zistili, že sme normálni ľudia. Ja som zručný a keď videli, že viem, všeličo opraviť, volávali ma, aby so im pomohol. Naše vzťahy potom boli výborné.“

Alarmujúce je, že na ulici žijú aj stovky detí. Bratislavské sčítanie hovorí o čísle 284, no aj tých bude asi o dosť viac. Alexandra Kárová vraví, že to väčšinou nie sú rodiny, ktoré by prespávali na lavičke, ako si bezdomovecťvo mnohí predstavujú. Často žijú práve v záhradných chatách. Sú to rodiny, ktoré sa dostali do zlej finančnej situácie, ale aj samotné matky, ktoré napríklad ušli pred partnerom - tyranom.

„V drvivej väčšine o nich vie aj sociálna kuratela. Osobne si myslím, že je oveľa lepšie, ak je dieťa s rodičmi, hoc aj v záhradnej chatke, ako by malo ísť do náhradnej starostlivosti.“

me tiež robiť prevenciu v spolupráci s mestom a mestskými časťami. Samosprávy nám napríklad môžu ohlásiť človeka, ktorý nezvláda platiť nájom, naši ľudia ho môžu navštíviť a pomôcť mu riešiť situáciu ešte pred tým, ako dôjde k vysťahovaniu,“ vysvetľuje výkonná riaditeľka OZ Vagus.

Nová samospráva Bratislavy na čele s primátorom Matúšom Vallokom k tejto problematike pristupuje inak ako ktorákoľvek doteraz, čo dáva nádej, že sa veci pohnú. Zatiaľ pripravuje najmä stratégie, ale minimálne je to pre ňu téma, ktorú registruje a chce ju riešiť. Pripravuje rozšírenie sociálnych služieb a tiež možností nájomného bývania. Uvedomuje si, že bývanie je najzákladnejším predpokladom toho, aby

človek mohol žiť dôstojný život a tak hovorí aj o zriadení programu housing first. Zatiaľ podobný projekt odštartoval len Vagus. V júni 2018 spustilo združenie projekt Housing Cverna, ktorý v pilotnej verzii umožňuje ľuďom bez domova vytvoriť si domov v troch bytových jednotkách. Nachádzajú sa v priestoroch bývalého internátu v kreatívnom a kultúrnom centre Nová Cvernovka na

Račianskej ulici v Bratislave. Bývajú tam 4 ľudia, zatiaľ na 2 až 3 roky. Nový prístup samosprávy hlavného mesta je síce dobrou správou, no nestačí to. „Štát nemá dobre zabezpečený systém prevencie, keď by sa ľudia dali zachytiť ešte pred tým, ako vôbec padnú na ulicu. Navyše, ani len nemáme v zákone zakotvené, kto je to človek bez domova. Chýba nám národná stratégia riešenia tejto problematiky a bolo by tiež vhodné, keby na ňu štát vyčlenil viac peňazí,“ uzatvára Alexandra Kárová. Kým sa toto nezmení, stále budeme odkázaní na občianske združenia, mimovládne organizácie a dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú v náročných podmienkach a často supľujú úlohu štátu. Píšem my aj preto, že je to aj náš problém. Pre celú spoločnosť je totiž lepšie, ak dokáže predchádzať takýto problémom a ľuďom v núdzi pomôcť začleniť sa a obnoviť ich status plnohodnotného občana.

Eva Sládková

Život na ulici

Ocitnúť sa na ulici je strašné. Zvládnuť takúto životnú situáciu je mimoriadne náročné. O to smutnejšie je, že na Slovensku je stále veľa ľudí, ktorí sa na ľudí v krízovej situácii pozerajú cez prsty. Zažitá predstava, že ide o alkoholikov alebo ľudí závislých na drogách je úplne nesprávna.

„Ono je to často naopak, ľudia užívajú návykové látky preto, že sa dostali na ulicu a nie, že by sa na ňu dostali kvôli alkoholu alebo drogám. Každopádne, pre našu prácu nie je dôležité, čo bolo prvé. Pre nás sú to všetko ľudia, ktorí jednoducho potrebujú pomoc,“ vraví Alexandra Kárová.

„Ja vôbec nepijem a drogy som tiež nikdy nebral. Keď som sa ocitol na ulici, len ma to utvrdilo, že alkohol nič nerieši. Ľudia sú ale rôzni, každý reaguje inak,“ dopĺňa pán Ladislav. Slovenská spoločnosť sa našťastie mení a povedomie o tejto téme je stále lepšie. Najlepšie pomáha scitlivovať ľudí osobná skúsenosť. Pán Ladislav

Chýba prevencia

Toto všetko sa môže diať len preto, že štát a samosprávy nie sú na pomoc ľuďom v núdzi nastavené. Neexistujú tu nájomné byty a ani sociálne bývanie. OZ Vagus má aktuálne tri programy, ktorými pomáha ľuďom bez domova. Na Mýtnej ulici je nízkoprahové denné centrum Domec, kde sa môžu najesť, osprchovať, dostať tam ošetrovanie a sociálni pracovníci im aj poradia napríklad v tom, ako si vybaviť dôchodok, lekára, umiestnenie do domova sociálnych služieb, do domova dôchodcov. Druhým programom je terénna práca, Streetwork. Pracovníci OZ Vagus chodievajú počas bežnej prevádzky do terénu ráno aj večer. Vyhľadávajú ľudí, ktorí potrebujú pomoc, poskytnú im teplé oblečenie, prikrývky, jedlo aj poradenstvo. No a novým programom je Integračné centrum. „Tento rok sa nám podarilo otvoriť Integračné centrum, ktoré má za úlohu ukončovať bezdomovecťvo. Chce-

TIPY NA AKTÍVNE SOCIÁLNE SLUŽBY

Mikuláš vo Svetluške

Radosť detí na Mikuláša je balzam pre dušu. Predsedníčka Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb (APSS v SR) Anna Ghannamová, ktorá kandiduje v parlamentných voľbách za stranu DOBRÁ VOĽBA (číslo 2) navštívila so svojimi straníckymi kolegami: predsedom Tomášom Druckerom (alias Mikuláš) a „anjelskou“ kolegyňou Luciou Kurilovskou denný stacionár SVETLUŠKA pri Senici. Deti si pripravili krásny program a ukázali neuveriteľné výrobky, ktoré tvoria so svojimi vychovávateľkami vo svojej dielničke. Klobúk dole pred vedením a personálom tohto stacionára, ktoré napriek zníženiu financií zo štátu držia silou vôle toto potrebné zariadenie pri živote. Treba presadiť do zmeny sociálneho systému aj zvýšenie financií pre denné stacionáre, ktoré podávajú rodinám s ťažko postihnutými deťmi naozajstnú pomocnú ruku.

100 ročná múdrosť

Sto rokov je v živote človeka veľmi dlhá doba. Tak ako za sto rokov pretečie v riekach veľa vody, z listov opadá veľa lístia a vykvitne veľa kvetov, tak aj v živote človeka sa udeje veľa zmien. V novembri sa dožila krásneho jubilea 100 rokov klientka Centra sociálnych služieb NÁRUČ Senior & Junior v bratislavskej Dúbravke Frída Šryňarová. Narodila sa v mestečku Pula, počas detstva sa častokrát sťahovala, v rodinách vojakov to inak nebýva. Väčšinu života však prežila na Slovensku, na krásnom Liptove, v meste Ružomberok.

Pani Frída bola v mladosti československá športovkyňa – krasokorčuliarka. Po svadbe pracovala v drogérii a vychovala 1 dcéru. Slovensko a najmä Liptov miluje a má naň krásne spomienky. Do nášho zariadenia prišla v roku 2018 a je našou

nenahraditeľnou „studnicou múdrostí a spomienok“. Pani Frída svoje jubileum strávila v spoločnosti svojich priateľov, spoločne si zaspomínali na detstvo i mladosť. Pani Frída z celého srdca ešte raz želáme veľa, veľa zdravia a spokojnosti.

Vianoce v NÁRUČI Senior & Junior

Každé sociálne zariadenie na Slovensku pripravuje pre svojich prijímateľov vianočné posedenia. A je úžasné, keď sa na prípravách podieľajú aj samotní seniori, napríklad vypekaním medovníčkov. Aj v Centrách sociálnych služieb NÁRUČ Senior & Junior v bratislavskej Dúbravke a v Solčianoch pri Topolčanoch to robia každý rok. Ale okrem svo-

jich klientov sa stará vedenie aj o svojich zamestnancov. Lebo dnes je dobrý zamestnanec „vzácnym artiklom“ a treba si ho uctiť a poďakovať mu za prácu. Želáme všetkým klientom a zamestnancom v sociálnych službách na celom Slovensku krásne a šťastné Vianoce a úspešný štart do Nového roka 2020.

PRÍBEHY O NAŠEJ ĽUDSKOSTI

O bčas som unavená, občas mám pocit, že už nevládzem, ale vždy to prekonám. Lebo ide o môjho syna... Tichomirko má veľkú šancu postaviť sa raz na svoje nohy a to sa nedá bez každodennej driny,” povedala hneď na úvod nášho stretnutia Martina Petrik, mama sedemročného Tichomirka.

Tichomirko sa narodil ako jedno z dvojčiat v siedmom mesiaci tehotenstva. Martina Petrik výrazne spozornela, keď mal štyri mesiace. Chlapec na rozdiel od svojej sestrčky - dvojčatka vôbec nesedel. „Ale, prosím vás, nebojte sa, to prejde, bude sedieť, uvidíte,”

utešila ju lekárka. Lenže potom mal Tichomirko záchvat. Po neurologickom vyšetrení prišla zdravujúca správa: silná epilepsia a detská mozgová obrna. „Psychicky som sa zrútila, bol to šok,” spomína Martina Petrik. Okrem Tichomirka a jeho rovnako starej sestrčky mala doma ešte dve malé dcérky. „A tak sa náš život zrazu zmenil. Začala som zisťovať, čo treba so synčekom robiť, aby sme mu čo najviac pomohli,” spomína na minulosť Tichomirkova mama.

Obyčajná rodina

Monika Petrik žije s rodinou v Čiernej nad Tisou. Momentálne poberá opatrovateľský príspevok na Tichomirka a okrem neho sa stará ešte o jeho troch súrodencov. „Jeho dvojčica, sestrčka chodí do prvého ročníka základnej školy, on je so mnou doma. Ešte máme druháčku Emmku a tretiač-

uvidíme čo to v škole spôsobí,” zamýšľa sa Monika. Jej manžel pracuje na pol úväzku v pekárni, kde denne dochádza 400 kilometrov. Nájst si prácu v tomto regióne totiž nie je jednoduché. „Zarobí 400 eur, ja mám príspevok, z ktorého hradíme nájom. V dnešnej dobe nie je problém skončiť na ulici s deťmi, tak hradíme všetko poctivo. No a potom z toho, čo zostane, treba deti aj obliecť, dievčatá chodia na plávanie, chceme, aby mali normálny život,” hovorí Monika. Rodina žije v podstate z ruky do úst a na Tichomirkovu liečbu im peniaze veru nestačia. Z rodiny im nemá kto pomôcť.

Keď ľudia pomáhajú...

„Ja ďakujem všetkým ľuďom s dobrým srdcom, ktorí nám podávajú pomocnú ruku,” rozcitlivie sa Monika Petrik. Vynikajúci bol pre Tichomirka podľa jej slov pobyt v Adeli centre.

VÁŽENÍ ČITATELIA V TEJTO NOVEJ RUBRIKE VÁM BUDEME PRINÁŠAŤ PRÍBEHY PLNÉ HRDINOV. MALÝCH I VEĽKÝCH, KTORÍ BOJUJÚ S CHOROBOU, ČI NEPRIAZŇOU OSUDU. NÁŠ ŠTÁT ZLYHÁVA V SOCIÁLNEJ POMOCI VÁŽNYM SPÔSOBOM, A NEDOSTÁVA SA JEJ TAM, KAM TREBA. ZÚFALÉ RODINY UŽ NEVLÁDZU ČAKAŤ NA POLITICKÝCH SPASITEĽOV. KÝM NEJAKÍ NIEKEDY PRÍDU, POMÔŽME MY VŠETCI, KU KTORÝM OSUD BOL ŠTEDREJŠÍ. ČASOPIS ŠANCA OVERUJE A TEDA GARANTUJE PRAVDIVOSŤ PRÍBEHOV A TIEŽ TO, ŽE VŠETKY VYZBIERANÉ PENIAŽKY PÔJDU AKTÉROM ZVEREJNENÉHO PRÍBEHU.

ČO JE DETSKÁ MOZGOVÁ OBRNA?

Detská mozgová obrna je prevažne spastická porucha nervovej a svalovej sústavy, ktorá začína v detstve. Je charakteristická narušením nervovej a svalovej sústavy v oblasti svalového napätia (tonusu), svalovej sily, koordinácie a priebehov pohybu. Najbežnejšie bývajú spastické zmiešané formy s celkovo zvýšeným svalovým napätím.

ČO JE EPILEPSIA?

Epilepsia je chronické ochorenie mozgu, ktoré sa prejavuje záchvatmi. Nastanú, keď mozog vyšle telu nepravidelný a abnormálny elektrický signál.

POMÔŽTE TICHOMIROVI

ku Elišku. Tichomirko by mal nastúpiť do školy na budúci rok, teraz máme odklad na základe psychologického vyšetrenia. Bol aj problém nájsť školu, lebo na rovinu mi niekde povedali, že nie sú zvyknutí mať v škole deti s postihnutím. V ďalšej škole sme riešili bezbariérové prístupy... Ale to sme už, našťastie, vyriešili. Zatiaľ sme teda doma a každý deň rehabilitujeme. Je trochu lenivý, môj chlapec, ale musí. Je to drina, ale vidno zlepšenia,” opisuje Monika ich bežný deň. Sama je zvedavá, ako sa Tichomirko v škole adaptuje. „Viete on niekedy rozpráva a zrazu preskočí na úplne inú tému,

„Dostali sme ho zasponzorovaný od jednej známej, ktorá má ťažko chorého syna a vlastne ten pobyt bol pôvodne pre jej syna, ktorý tam ale ísť nemohol. Adeli išli ale vyššie a vyššie s cenami. Keď sme tam boli 2 týždne, stav sa zlepšil o 20 percent,” hovorí Monika Petrik o pomoci pri liečbe. Tichomirko má v súčasnosti aj malú telocvičňu a výsledky sú výborné. „Rozmýšľala som, že keby sa vyzbierali peniaze, sme zapojení do charitatívnych zbierok, tak keď sa nájdu sponzori, že by sme šli do Liberty do Košíc. Je to lacnejšie ako Adeli centrum a nie je to ani moc ďaleko,”

plánuje Tichomirkova mama. Peniaze by potrebovali aj na prestavbu kúpeľne. „Ozvalo sa mi v tej súvislosti veľa ľudí, ale nikam sa to neposunulo. Viete, byt mám síce od mesta, ale treba prerobiť kúpeľňu. Chlapec je nechodiaci, rastie, je teda čoraz ťažší a ja nevládzem,” vymenúva potreby súvisiace so zdravotným stavom Tichomirka jeho mama. Ako vraví, možno sa na nich usmeje šťastie ako napríklad keď museli meniť v byte plastové okná kvôli plošticiam. „Rez-bár Milan Krajňák mi v situácii s plošticiami, keď už nám ozaj ostali oči len pre plač, pomohol... on nám zabezpe-

čil vystriekanie celého bytu, sme mu vďační,” hovorí Monika Petrik. S liečbou epilepsie pomáha Tichomirkovi aj známy motivačný kouč Andy Winston. „On asi nechce byť veľmi menovaný, ale on nám vyzbieral a uhradil na pol roka harmonizér, to je niečo ako preparát, kmeňové bunky a musím povedať, že Tichomirkovi, ktorý nerozprával, sa potom veľmi rozviazal jazyk. Epileptické záchvaty ustali. Berieme to ďalej... Malo by sa to užívať rok,” hovorí Monika Petrik. Monika Petrik a celá jej rodina, vrátane Tichomirka, sú obyčajní ľudia z východného Slovenska. Majú čo robiť,

aby dokázali dôstojne prežiť a vychovať svoje zdravé deti. S Tichomirkom by si bez pomoci druhých nemohli dovoliť poriadnu liečbu. Ak chcete aj vy prispieť na jeho rehabilitácie, či bežný život ku ktorému v jeho prípade patrí aj bezbariérová kúpeľňa, zverejňujeme číslo účtu na pomoc Tichomirkovi: **SK44 0900 0000 0050 4607 1616** „Šanca na to, že bude chodiť, je vysoká,” nádejá sa Tichomirkova mama.

Veríme, že túto šancu mu dáte aj Vy, čitatelia časopisu ŠANCA. Ďakujeme za Vašu pomoc.

Lenka Dale

PRIHLÁŠKA

za členku (člena) KOS

Meno*	Priezvisko*	Pôsobím v SR** mimo SR**
Dátum narodenia*	Rodné číslo*	Štátna príslušnosť*
Ulica a číslo domu*	Mesto*	PSC*
Telefónne číslo*	Email*	Meno na FB profile

s * označené políčka prosíme povinne vyplniť

s ** označené políčko: menujte pri pôsobení v SR aktuálneho zamestnávateľa a mesto-obec, alebo štát a mesto mimo SR

Hore menovaná (menovaný) a dolu podpísaná (podpísaný) sa prihlasujem za členku (člena) KOMORY OPATROVATELIEK SLOVENSKA (ďalej len KOS). Zaväzujem sa hradiť členský príspevok, dodržiavať stanovy KOS a podieľať sa aktívne na zlepšovaní postavenia slovenských opatrovateľiek a opatrovateľov, ale aj slovenských sanitárok a sanitárov a dodržiavať etický kódex komunikácie na spoločnej sociálnej sieti.

Miesto a dátum .....

Podpis .....

Svojim podpisom zároveň dávam KOS súhlas na narábanie s mojimi osobnými údajmi pre účely registrácie a práce v KOS.

DOPLŇUJÚCE INFORMÁCIE K PRIHLÁŠKE

- Členstvo začína plynúť po prijatí platby na účet: **SK02 0200 0000 0035 3273 5255**, vedený vo VÚB.
- Členský príspevok na rok 2020 je **3 €** a je nutné ho uhradiť najneskôr mesiac od zaslania prihlášky (v prípade, že uchádzač o členstvo pošle prihlášku a členské v priebehu roka 2020, členské bude vždy **3 €**).
- Prosíme o zaslanie vyplnenej a oskenovanej prihlášky na e-mail: **sekretariat@komoraopatrovateľiek.sk**, alebo poštou na horeuvedenú adresu KOS.
- Po doručení prihlášky a prijatí členského príspevku na účet KOS, obdržíte emailom potvrdenie o členstve v KOS a telefonický a e-mailový kontakt na koordinátorku vo Vašom kraji.

PREČO BYŤ ČLENKOU (ČLENOM KOS)?

- KOS chce zlepšiť postavenie slovenských opatrovateľiek a opatrovateľov, sanitárok a sanitárov a Vy môžete k tomu tiež prispieť svojimi návrhmi, skúsenosťami a osobnou angažovanosťou. Vy budete KOS.
- KOS bude zastávať Vaše záujmy pred zástupcami štátnej správy a samo-správy a vo verejnosti a v médiách.
- KOS mieni vytvoriť „banku opatrovateľiek“, kde umožní spájať prijímateľov, či zariadenia sociálnych služieb s opatrovateľkami a vytvorí tak priamy kontakt medzi dopytom a ponukou profesie opatrovateľka – opatrovateľ a sanitárka – sanitár
- KOS mieni ponúkať svojim členom právne poradenstvo a v budúcnosti aj ekonomické poradenstvo
- KOS chce začať spoluprácu s vybranými rekreačnými a kúpeľnými zariadeniami, ktoré by poskytovali členom KOS zľavu na pobyt.
- KOS poskytne svojim členom zľavu na školenia a konferencie organizované APSS v SR
- KOS poskytne svojim členom zľavu na predplatné časopisu ŠANCA na kvalitné sociálne služby, ktoré vydáva o. z. NÁRUČ Senior & Junior v spolupráci s APSS v SR

Asociácia poskytovateľov
sociálnych služieb v SR

príloha

Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR

december/2019

GENERÁLKA KVALITY

POZRITE SA DO ZRKADLA SVOJEJ SLUŽBY JULIANA HANZOVÁ

VZDELÁVANIE

VLAJKOVOU LOŽOU KVALITY Kvetoslava Repková

PREČO NE/BYŤ RIADITEĽOM

V ZARIADENÍ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB Mária Kovalová

NEDOSTATOK OPATROVATELIEK NA SLOVENSKU JE DLHODOBO ALARMUJÚCIM FAKTOM. LEN V RAKÚSKU PRACUJE 35 TISÍC SLOVENSKÝCH ŽIEN A ĎALŠIE TISÍCIE PRACUJÚ V NEMECKU, HOLANDSKU, VO ŠVAJČIARSKU ČI TALIANSKU! TU DOMA NÁM CHÝBA V ZARIADENIACH SOCIÁLNYCH SLUŽIEB MINIMÁLNE 7 TISÍC OPATROVATELIEK A TAKMER RAZ TOľKO NÁM CHÝBA V TERÉNE. JE TO NEUDRŽATEĽNÝ STAV! ZDÔRAZNILA NA ÚVOD TLAČOVEJ BESEDY PREDSEDNÍČKA KOS EVA ŠIŠULÁKOVÁ.

Svedčí o tom aj aktuálna absurdná skúsenosť z Popradu. Ako nás upozornila Iveta Kleinová z KOMORY OPATROVATELIEK SLOVENSKA – mesto núti pod nátlakom odkázaných a chorých seniorov podpisovať dodatky k zmluvám, v ktorých majú vyjadriť súhlas s tým, že v prípade, ak opatrovateľka bude PN, im vôbec nebude služba zabezpečená. Pritom im nikto nevráti peniaze a nikto sa o nich neposťará. „Majú seniori naozaj zaplatiť za službu, ktorú napokon nedostanú a s týmto precedensom pod nátlakom súhlasiť v zmluve? To určite nie!“ dodala Iveta Kleinová

„Dostatok opatrovateľiek a spokojnosť odkázaných seniorov sú spojené nádoby“ – povedala Anna Ghan-

VZNIKLA KOMORA OPATROVATELIEK SLOVENSKA (KOS) ŽIADAJÚ VYŠŠIE MZDY A VYŠŠIU PODPORU ŠTÁTU

namová, predsedníčka Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR a zdôraznila: „Odkázaný senior si neporadí bez opatrovateľky a ak má vydané a platné rozhodnutie o odkázanosti, samospráva je povinná mu túto terénnu službu zabezpečiť a štát

garantovať. Rovnako si neporadí ani poskytovateľ rezidenčnej služby. Ak na pracovnom trhu opatrovateľky nie sú, tak nemá koho postaviť na služby. OPAKUJEM ALE: riešením nedostatku opatrovateľiek nemôže byť neposkytnutie služby!!!!“

Ako teda vieme reálne a systémovo vyriešiť dlhodobu neúnosnú nedostatok opatrovateľiek na Slovensku?

Jednoducho:

Zvýšením miezd a zlepšením podmienok pre slovenské opatrovateľky. To však stojí peniaze a tie štát nedáva z rúk ľahko. Preto bolo nevyhnutné, aby si opatrovateľky zriadili vlastnú stavovskú organizáciu, ktorá bude hájiť ich práva a presadzovať ich požiadavky.

Spoločným úsilím slovenských opatrovateľiek a Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR vznikla 29. novembra 2019 KOMORA OPATROVATELIEK SLOVENSKA o ktorej sa za pár dní prihlásilo už takmer 400 opatrovateľiek.

Impulzom k jej vzniku sa stalo video Anny Ghannamovej na Facebooku, ktoré malo viac ako 175 tisíc videí a takmer 300 komentárov!

„Oslovili sme pani Ghannamovú, aby nám pomohla so založením stavovskej organizácie, pretože sama vo svojej každodennej praxi sa stretáva s problémami, ktoré nás trápia. Asociáciu poskytovateľov sociálnych služieb vnímame ako jedinú silnú stavovskú organizáciu v oblasti sociálnych služieb, ktorá už čiastočné víťazstvá vďaka veľkému úsiliu, dosiahla“

– povedala na úvod Eva Šišuláková – predsedníčka KOMORY OPATROVATELIEK SLOVENSKA. Informovala o tom, že KOS je zložená z dvoch sekcií – zo

Sekcie opatrovateľiek pôsobiace na Slovensku, ktorú koordinuje Monika Stúpalová a zo Sekcie opatrovateľiek pôsobiace v zahraničí, ktorú koordinuje Dana Grafiková. Podľa predsedníčky Asociácie poskytovateľov Slovenska v SR Anny Ghannamovej mnohé roky politici ignorovali postavenie slovenských opatrovateľiek

a neurobili nič, aby zastavili únik opatrovateľiek zo Slovenska za hranice. „Možno sa im to aj hodilo, lebo tak dosť radikálne znížovali štatistiky nezamestnanosti. Dnes nám však na trhu práce chýbajú. Vyzývame politické strany, uchádzajúce sa o dôveru občanov v nadchádzajúcich parlamentných voľbách a budúcu vládu,

aby zlepšili postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách a v prvých dvoch rokoch volebného obdobia presadili menované opatrenia. Ak by sa tak stalo, mali by sme šancu, aby sa z nich vrátila aspoň tretina, čo by zásadným spôsobom vyriešilo najpálčivejší problém sociálnych služieb na Slovensku – nedostatok pracovnej sily a konečne by sme sa mohli zaoberať aj kvalitou. Okrem požiadavky systémovej zmeny, zvýšenia finančných a ľudských zdrojov do systému sociálnych služieb nevynechajúc reálne uplatnenie práva odkázaného občana na výber služby a poskytovateľa (cez poukaz z Fondu odkázanosti) žiadame riešiť aj akútnu aktuálnu situáciu na východe“, povedala v závere tlačovej besedy Anna Ghannamová.

KOMORA OPATROVATELIEK SLOVENSKA a ASOCIÁCIA POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR apelujú na vedenie mesta Poprad, aby urgentne zrušili nemorálne dodatky k zmluvám a aby okamžite začali realizovať zazmluvnené sociálne služby pre týchto ľudí – tak ako im to káže zmluva a zákon.

Eva Gantnerová

KOS poskytla médiám odvážne vyhlásenie:

Vyzývame politické strany, uchádzajúce sa o dôveru občanov v nadchádzajúcich parlamentných voľbách a budúcu vládu, aby zlepšili postavenie pracovníkov v pomáhajúcich profesiách a v prvom roku volebného obdobia presadili tieto opatrenia:

Pre slovenské opatrovateľky pôsobiace na Slovensku

1. Zvýšenie miezd opatrovateľiek o 300 eur, pričom tieto zdroje poskytne ich zamestnávateľom štát cez príspevok MPSVR SR, nad rámec financií schválených Nariadením vlády na rok 2020

2. Novelu zákonníka práce tak, aby sa umožnilo opatrovateľkám a sestram pracovať na turnusy

3. Prednostný nájom pre pracovníkov v pomáhajúcich profesiách v samosprávnych nájomných bytoch, aby tí, čo migrujú za prácou z regiónov do väčších miest mali zabezpečené adekvátne ubytovanie, prípadne aj so svojou rodinou.

4. Zvyšovanie vzdelania opatrovateľiek, aby vzhľadom na stále sa zvyšujúce nároky a štandardy kvality poskytovaných služieb v SR, boli lepšie pripravené na prax, mali možnosť profesionálneho rastu a vyšší spoločenský status.

5. Zdravotné bonusy: identická zdravotná a rekreačná starostlivosť, akú majú vojaci a príslušníci PZ, HZ a HZS.

Pre slovenské opatrovateľky pôsobiace v zahraničí

1. Zriadenie viazanej živnosti „sprostredkovanie opatrovania“, aby boli agentúry, ktoré túto činnosť sprostredkovávajú, či už priamo opatrovateľkám, alebo cez zahraničné agentúry, evidované a ľahko identifikovateľné.

2. Zavedenie štátnej kontroly slovenských sprostredkovateľských agentúr.

3. Legislatívne stanovenie podmienok sprostredkovateľských zmlúv, aby sa nevstupovalo do práv opatrovateľiek a opatrovateľov (viazaním ich činnosti na agentúru dopravu, dvojitémi províziami pre agentúry, inkasovaním mzdy opatrovateľiek agentúrou)

4. Kontrolu slovenských dopravcov, či dodržiavajú intervaly odpočinku pre vodičov, ktorí prepravujú slovenské opatrovateľky a opatrovateľov do zahraničia.

5. Cez zahraničnú spoluprácu zabezpečiť zákonnosť podmienok zahraničných agentúr v intenciách zákonov ich domovských krajín, zamestnávajúcich slovenské opatrovateľky a opatrovateľov, a sledovať či ich činnosť nevykazuje známky zneužívania a novodobého pracovného otroctva.

Je nám jedno, ktorá strana tieto opatrenia presadí, ale presadiť sa musia, tak ako aj celkové zvýšenie financií v celom systéme dlhodobej starostlivosti, zjednotenie podnikovej činnosti, jednotný zákon o dlhodobej starostlivosti, FOND ODKÁZA NOSTI, ktorý umožní občanovi cez POUKAZ s konkrétnou sumou reálny výber poskytovateľa a služby a spravodlivé rozdelenie príspevkov z verejných zdrojov všetkým odkázaným.

*V mene predsedníctva KOS
Eva Šišuláková, predsedníčka KOS*

**KOMORA
OPATROVATELIEK
SLOVENSKA**

NE/TERAPEUTICKÁ CANISTERAPIA V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Canisterapia nie je v slovenských sociálnych službách neznámym fenoménom. Od deväťdesiatych rokov minulého storočia to boli hlavne domovy sociálnych služieb, menej aj domovy dôchodcov (aktuálne zariadenia pre seniorov), detské domovy (dnes centrá pre deti a rodiny už v „sociálnom“ rezorte), materské a základné školy, v ktorých sa výraznejšie etablovala. Najsťor s uplatnením najmä v práci s cieľovou skupinou detí (prevažne s kombinovaným zdravotným postihnutím), neskôr aj pri práci s ďalšími cieľovými skupinami.

Je ale canisterapia terapiou?

Samotný pojem canisterapia nemá v medzinárodných kontextoch výraznejšie uplatnenie. Rozšírený je v Česku a na Slovensku (u nás aj kanisterapia), podobné pojmy používajú aj v Poľsku (dogoterapia, kynoterapia)

či Maďarsku (kutyaterápia) – vždy v spojení slov označujúcich psa (lat. canis, anglicky dog, grécky kýon, maďarsky kutya) a liečebný proces (terapiu).

Vnímanie tohto prístupu ako terapeutického je rozšírené aj v niektorých nemecky hovoriacich krajinách (Nemecko, Rakúsko a i.), tu však treba zdôrazniť, že odborný termín terapia s asistenciou zvierat (teda nie zooterapia či špecificky pri práci so psom canisterapia) označuje len pedagogickú, psychologickú alebo sociálno-integračnú intervenciu realizovanú odborníkom (hlavne v psychológii, pedagogike, sociálnej práci, medicíne...), plánovanú na základe odbornej diagnostiky, ako integrálnu súčasť komplexnej odbornej starostlivosti o klienta (neterapeutické intervencie tu nie sú zahrnuté, lebo to nie sú kvalifikované a špecializované služby). Medzinárodne je najviac akceptované

POJMOM CANISTERAPIA SA VO VŠEOBECNOSTI OZNAČUJE PRÍSTUP V POMÁHAJÚCICH PROFESIÁCH, KTORÝ ZÁMERNE A CIELENE ZAHŔŇA PRÍTOMNOSŤ, ALEBO KONTAKT SO ŠPECIÁLNE PRIPRAVENÝM PSOM - PSAMI DO POMÁHAJÚCEHO PROCESU, ZA ÚČELOM PODPORY DOSIAHNUTIA STANOVENÝCH REKREAČNÝCH, MOTIVAČNÝCH, EDUKAČNÝCH, PORADENSKÝCH, ALEBO TERAPEUTICKÝCH CIEĽOV. BEŽNÁ POMÁHAJÚCA PRAX (SOCIÁLNE, PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVO, PSYCHOTERAPIA, FYZIOTERAPIA A INÉ) JE NÁSLEDNE MODIFIKOVANÁ – VZŤAH POMÁHAJÚCEHO PROFESIONÁLA A KLIENTA JE DYNAMIZOVANÝ PRÍTOMNOSŤOU, PRÍPADNE AJ KONTAKTOM SO PSOM.

pojmoslovie vymedzené asociáciou International Association of Human-Animal Interaction Organizations v dokumente IAHAIO White Paper 2014: The IAHAIO Definitions for Animal Assisted Intervention and Guidelines for the Wellness of Animals Involved (aktualizovaný v roku 2018). Ten definuje zvieratami asistovanú intervenciu, resp. intervenciu s asistenciou / s pomocou zvierat (angl. animal assisted intervention) ako takú intervenciu, ktorá zámerne začleňuje zvieratá do vzdelávania, zdravotníckych či sociálnych služieb za účelom podpory dosiahnutia stanovených cieľov, pričom je potrebné odlišovať typy (vzhľadom na zameranie, ciele a spôsob realizácie): terapia, aktivita, edukácia a poradenstvo/koučing s asistenciou zvierat. Terminológia totiž neodlišuje vo vzťahu k živočíšnemu druhu, či ide o psov, kone, mačky a pod.

Špecifikom terapie s asistenciou zvierat (teda aj psov, resp. u nás canisterapie) je, že táto terapeutická intervencia, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou komplexnej odbornej starostlivosti o klienta, je realizovaná odborníkom, terapeutom (napr. lekár, psychológ, psychoterapeut, sociálny pracovník, špeciálny pedagóg), príp. pod jeho priamym vedením inou osobou – najmä dobrovoľníkom, za účelom podpory fyzického, kognitívneho, behaviorálneho, alebo socio-emocionálneho fungovania klienta. Pritom priebeh i výsledky terapie sú, ako štandardne v terapeutickom procese, monitorované a zaznamenané a sú súčasťou odbornej dokumentácie. spisu, či karty klienta.

Ostatné typy intervencií nie sú terapeutickými, nevyžadujú terapeutické vedenie a nepredpokladajú terapeutické efekty.

Je teda zrejmé, že činnosti, realizované pod súhrnným označením canisterapia, nemusia byť vôbec terapeutické. Naopak, v našej praxi výrazne prevažujú neterapeutické intervencie (aktivity s asistenciou psov), teda rekreačné, preventívne, alebo motivačne zamerané intervencie, ktoré klientom spríjemnia deň, narušia stereotypný režim, podporia k aktivite, motivujú k sociál-

nej interakcii, stimulujú komunikáciu, posilnia záujem o dianie v prostredí... Takéto zameranie je u mnohých prijímateľov sociálnych služieb prínosnejšie aj adekvátnejšie, ako napr. psychoterapia. A hoci nemožno hovoriť „o terapii! v akomkoľvek význame, nie je relevantné vnímať tieto aktivity ako menej hodnotný typ intervencie.

Je canisterapia v sociálnych službách odbornou intervenciou?

Odlíšenie jednotlivých typov intervencií je u nás relevantné aj vo vzťahu k platnej legislatíve. Canisterapiu zmieňuje len zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

je v špecializovanom sociálnom poradenstve (§ 19) a sociálnej rehabilitácii (§ 21). V tomto ohľade zákon potom vymedzuje aj kvalifikačné predpoklady (ale bez ďalšieho vzdelávania nemožno predpokladať žiaduce výsledky) a spôsob evidencie v individuálnom pláne. Rozhodnutie o realizácii intervencií v zariadení a o výbere konkrétneho typu by malo byť vždy v súlade s individuálnymi potrebami prijímateľa služby, vykonávané len ak majú reálny potenciál aktivizovať jeho schopnosti a možnosti a je záruka kvalitného výkonu. Tieto rámce definujú minimálne podmienky odborného výkonu „canisterapie“, kedy možno predpokladať vplyv na zvýšenie kvality života prijímateľov služieb.

v znení neskorších predpisov, § 61 ods. (8), podľa ktorého môže poskytovateľ sociálnej služby, ak na to má vytvorené podmienky, za účelom zvýšenia kvality poskytovanej služby vykonávať aj canisterapiu. Konkrétne podmienky však definované nie sú (ani v inej úprave). Zákon tak vytvára priestor pre širokú škálu uplatnenia intervencií s asistenciou psov. Aktivity s asistenciou psov môžu byť využívané v rámci odborných činností (podľa § 16), najmä preventívnych aktivít, výchovy a stimulácie komplexného vývinu dieťaťa so zdravotným postihnutím, rovnako v rámci ďalších činností (podľa § 18), pri utváraní podmienok na vzdelávanie a záujmovú činnosť. Poradenstvo/koučing s asistenciou psov sa uplatňuje

Kedy ne/uvažovať o „canisterapii“ v sociálnych službách

Nevymedzené podmienky výkonu umožňujú realizáciu „canisterapie“ bez tlaku na zákonný, kvalitný a etický prístup a zároveň zvyšujú neistotu v rozhodovaní o jej ne/zaradení do ponuky služieb. A hoci presné požiadavky na jej realizáciu (vzdelanie, poistenie, metódika, etické aspekty...) u nás absentujú, odborná literatúra a vzdelávanie dostupné sú (napr. v kynologických kluboch, aj v bakalárskom stupni vzdelania v odbore Vzťah človek - zvierat a jeho využitie v canisterapii a hipoterapii). Malý počet odborníkov, hlavne sociálni pracovníci a špeciálni pedagógovia, realizuje tento prístup v rámci praxe

vlastnej profesie. Prevažuje model tzv. triangulácie, kedy odborník kontrahuje osobu, zväčša dobrovoľníka (u nás aj pod súhrnným označením canisterapeut) s vhodným psom. V oboch prípadoch by istou zárukou kvality malo byť absolvované vzdelanie a orientácia v problematike (najmä v teórii, metodike, etike a výskume). **Bez absolvovania akejkoľvek odbornej prípravy a zodpovedajúceho preskúšania však nemožno výkon týchto intervencií odporúčať. Rovnako je rizikové realizovať ich bez zohľadnenia individuálnych potrieb konkrétneho prijímateľa, zváženía očakávaných výsledkov a zosúladenia s voleným typom intervencie (a následne volenou formou a technikami).**

Nie je známkou kvality ponúkať „canisterapiu“, len preto, lebo je dostupná.

Indikovaná by mala byť len vtedy, keď je zrejmé, že v konkrétnom prípade bude užitočná, príp. užitočnejšia ako iné prístupy. Vtedy, keď sú jasne koncipované jej ciele, stratégie, spôsob vedenia. Ideálne, ak je integrálnou súčasťou komplexnej starostlivosti a na strane odborného personálu zariadenia je zaručená participácia. Samozrejme, podmienkou kvality realizovaných intervencií je, okrem kvalít na strane humánno-animálneho tímu (tím psovod a pes), aj spôsob spracovania dokumentácie a vyhodnocovania efektov. Ten by mal byť vopred jasne a erudovane stanovený a následne precízne dodržiavaný. Spôsobilosti „canisterapeuta“ v tomto ohľade sú znakom jeho odbornosti. Tieto procedúry prirodzene variujú podľa východiskových teoreticko-metodologických rámcov. Inak sú zisťované a overované efekty, ak je východiskom bio-psycho-socio-spirituálny model zdravia, inak napr. pri teórii sociálnej opory. Avšak ich podstata a význam by nemali byť podcenené. Pri nedodržaní minimálnych podmienok kvality tento prístup znižuje kapacitu odborného personálu a ohrozuje bezpečnosť prijímateľov služieb. V prípade dôsledného zohľadnenia možností a limitov zariadenia a potrieb klientely však ide o moderný a efektívny prístup, v súlade s trendmi humanizácie s dôrazom na ľudsko-právne kontexty, s vysokým potenciálom podpory kvality poskytovaných služieb a kvality života prijímateľov služieb.

NOVINKY

Komfortnejšia liečba pľúcnej artérie

Môžu si vydýchnuť. Pacienti s pľúcnou artériovou hypertenziou, teda zvýšeným krvným tlakom v pľúcnych tepnách budú liečení oveľa komfortnejšie ako doteraz. Pri pokročilom štádiu sa doteraz pripichoval na kožu terčík, cez ktorý sa dopĺňa liek, ide o nepretržitú infúziu. Niektorí pacienti však tento liek zle znášali a trpeli bolesťami. Podľa primárky Oddelenia zlyhávania a transplantácie srdca Národného ústavu srdcových a cievnych chorôb Evy Gonçalvesovej preto vítajú a odprezentovali verejnosti novú možnosť: podkožnú pumpu, cez ktorú aplikujú pacientovi liek. Ide o disk menší ako hokejový puk, ten sa voperuje pacientovi pod kožu na bruchu. Z pumpy vedie hadička priamo do cievy. Každých 28 dní sa doplní do pumpy nová dávka lieku.

Slovenská firma neuhrádzala sociálne dávky v zahraničí, rieši ju ELA

Európska agentúra práce (ELA), ktorej vznikom sa zlúčilo viacero existujúcich orgánov a služieb v rámci Európskej únie, má už známe svoje sídlo na Slovensku, v Bratislave. V decembri si ho prišiel pozrieť aj generálny riaditeľ Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie Joost Korte. Do agentúry už prišli prvé prípady sporov medzi zamestnancami a zamestnávateľmi. Jeden z prípadov sa týka aj Slovenska. Ide o prípad slovenskej firmy, ktorá vyslala do Nemcka 167 zamestnancov bez toho, aby im uhrádzala základné sociálne dávky a preplácala dovolenky. Riešenia sporov sa v rámci Agentúry očakávajú v rýchlych lehotách.

Vianočná známka s motívom stromčeka

Vianočná pošta pre Ježiška má na vianočnej známke po prvý raz motív vianočného stromčeka. Kresbu navrhol autistický klient Centra sociálnych služieb Demy v Trenčíne Maroš Chovanec. Graficky Marošovu kresbu upravil akademický maliar Pavel Choma. Vianočná pošta je projekt Slovenskej pošty, vďaka ktorému môžu deti písať Ježiškovi na adresu Ježiško 999 99. Deti poteší skutočná odpoveď od Ježiška s prekvapením v obálke.

Text a foto: TASR

ASOCIÁCIA POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR PONÚKA SVOJIM ČLENOM I NEČLENOM – POSKYTOVATEĽOM SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NA CELOM SLOVENSKU SVOJ PRODUKT – GENERÁLKA HODNOTENIA ŠTANDARDOV KVALITY SOCIÁLNYCH SLUŽIEB (V SKRATKE GENERÁLKA KVALITY), PLUS HODNOTENIE NADŠTANDARDU – NAZVANÉ GARANCIA KVALITY. IDE O CERTIFIKOVANÝ SYSTÉM POSÚDENIA KVALITY POSKYTOVANÝCH SLUŽIEB. TENTO PRODUKT JE URČENÝ VŠETKÝM POSKYTOVATEĽOM SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NA SLOVENSKU.

V priebehu mesiaca október asociácia spustila Generálku kvality. Dve pilotné hodnotenia v prvých dvoch zariadeniach sociálnych služieb, ktoré sa do pilotných hodnotení prihlásili, navštívili certifikátory asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR. Ide o ľudí z odbornej praxe, o ľudí, ktorí sami riadia poskytovanie sociálnych služieb priamo v zariadeniach sociálnych služieb a neprišli do terénu „od zeleného stola“.

Prvé zariadenie, ktoré generálku podstúpili

GENERÁLKA KVALITY je hodnotenie, ktoré je vykonávané presne podľa Štandardov kvality sociálnych služieb – tak, ako ich definuje zákon č. 448/2008 vo svojej prílohe č. 2. Tak, ako hodnotenie podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sa spustí v teréne už čoskoro, tak i Generálka kvality, ktorú poskytuje APSSvSR, hodnotí plnenie podmienok kvality podľa úrovne splnenia jednotlivých kritérií podľa znení indikátorov s najvyššou hodnotou. Podľa pridelení bodov následne poskytuje zariadeniu sociálnych služieb spätnú väzbu o jeho práci a vyslovuje odporúčania.

Pozorné pozorovanie

Veľmi dôležitou metódou pri hodnotení kvality je okrem pozorovania na mieste najmä rozhovor. Rozhovory boli realizované s vybranou skupinou respondentov z radov zamestnancov, prijímateľov i manažmentu zariadenia. Výber respondentov prebiehal po dohode s poskytovateľom. Vybraní prijímatelia sociálnej služby boli veľmi ochotní odpovedať na otázky certifikátorov, ktoré boli mierené nielen na zisťovanie spokojnosti s poskytovaním sociálnej služby v zariadení, ale boli tiež zamerané na overenie si skutočností a faktov zistených pri štúdiu dokumentov i v rozhovoroch so zamestnancami. Prijímatelia svojou ústretovosťou a radosťou z toho, že sa môžu podeliť o zážitky a skúsenosti zo života v zariadení, veľmi ochotne potvrdili či vyvrátili otázky či domnienky certifikátorov.

POZRITE SA DO ZRKADLA VAŠEJ SLUŽBY

Skúsenosti certifikátorov po prvých pilotných hodnoteniach podmienok kvality - **Generálkach kvality**

spĺňajúcim všetky nároky a požiadavky zabezpečujúce dôstojný a pohodlný život. Ale... a to si musíme úprimne priznať, pekná zrekonštruovaná budova, krásne priestory, komfort spĺňajúci účel... sú len začiatočným pozitívnym predpokladom poskytovania kvalitnej služby. Je to však pri osobnej návšteve prvý a veľmi dôležitý signál. V oboch prípadoch šlo o zariadenia s druhom služby zaradenie pre seniorov, v jednom z nich dokonca s kombinovaným druhom služby – spojeným i so zariadením opatrovateľskej služby a špecializovaným zariadením. Jedno sa nachádzalo v Nitrianskom a jedno v Prešovskom kraji. Obe zariadenia si mohli pri Generálke kvality vyskúšať hodnotenie bez obáv a stresu. Cieľom tohto hodnotenia je zabezpečiť poskytovateľovi spätnú väzbu o tom, do akej miery má, alebo nemá pripravené štandardy kvality do procesu, do akej miery má alebo nemá ešte rezervy nielen vo vypracovanej dokumentácii, ale najmä v implementácii štandardov kvality do praxe, do každodennej rutine reality fungovania vo všetkých svojich úsekoch – manažérskom, zdravotnom a ošetrovateľskom, sociálnom i

technickom – hospodárskom. Všetky tieto úseky nám – certifikátorom boli predstavené a my sme už len kládli konkrétne otázky, overovali sme si nimi nastavenia v praxi a prax samotnú.

Dokumentácia ako prvá

Každé jedno hodnotenie v rámci Generálky kvality začína štúdiom príslušnej dokumentácie, ktorú si certifikátory Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR od poskytovateľa vyžadujú. Certifikátor je teda pred samotnou návštevou zariadenia sociálnych služieb pripravený a jednotlivé dokumenty má preštudované. O to jednoduchšie je pre neho zamerať sa pri hodnotení na mieste na konkrétne podnety a oblasti, o ktorých získal pri štúdiu materiálov prehľad a na ktoré sa chce zamerať. Základné dokumenty, smernice a postupy, ktoré sme mali pred samotným hodnotením možnosť vidieť, v nás vyvolali mnohé otázky a zamerali našu pozornosť na overenie si prepojenia dokumentu s praxou.

Veríme, že hodnotenia kvality poskytovania sociálnej služby produktom č. 1 GENERÁLKA KVALITY, alebo aj spojením produktu č. 1 a č. 2 GARANCIA KVALITY je pre poskytovateľov výbornou cestou za kvalitným poskytovaním sociálnej služby a dôležitým medzníkom na ceste za pozitívnym hodnotením zo strany ministerstva. Že návštevy certifikátorov sú a budú pre jednotlivé zariadenia nastavením toho správneho zrkadla. Spätná väzba a konštruktívne hodnotenie sú totiž cestou, na konci ktorej stojí dobré a kvalitné zariadenie sociálnych služieb so spokojným klientom, oddaným personálom a manažmentom s uspokojeným pocitom, že to, čo robí, robí dobre a má to zmysel.

Táto postupnosť krokov je výhodnou najmä z hľadiska časového, pretože hodnotenia na mieste trvajúce jeden či dva dni samozrejme nedokážu obsiahnuť taký rozsah preverenia si poskytovania sociálnej služby, ako by bolo žiadúce. Mať teda informácie a podklady vopred je veľkou výhodou, ba až nevyhnutnosťou. A keďže APSSvSR nevníma svoj produkt Generálka hodnotenia kvality len ako konštatovanie stavu, ale najmä ako prostriedok na zvyšovanie kvality poskytovania sociálnej služby samotným poskytovateľom, po ukončení hodnotenia, ale častokrát i v jeho priebehu, poskytujú certifikátory od-

borné rady a odporúčania na opravu drobných chýb či nedostatkov.

Rozhovory podčiarkujú

Rozhovory so zamestnancami boli zamerané najmä na zisťovanie skutočností o každodennej realite a práci v samotnom sociálnom a zdravotnom úseku. Boli však tiež zamerané na vzťah zamestnávateľ a zamestnanec a na pracovné podmienky, v akých je sociálna služba poskytovaná. Spokojný, ústretový a lojálny zamestnanec je snom každého zamestnávateľa. O to viac, ak ide o službu poskytovanú odkázaným občanom. Vtedy je takýto zamestnanec na správnom mieste. A po zistení z pilotných certifikácií môžeme skutočne konštatovať, že v sociálnych službách robia ľudia s veľkým srdcom, dobrými nápadmi a obrovským pocitom zodpovednosti. Po prvých absolvovaných hodnoteniach môžeme konštatovať, že hodnotenie na mieste sa častokrát prelínalo – skutočne v pozitívnom

slova zmysle – s diskusiou a odporúčaniami, čo a ako by sa dalo vylepšiť, napraviť, usmerniť. Mnohokrát popri dokonale pripravenom dokumente (smernici, poriadku či akomkoľvek inom type dokumentu) absentovalo jeho uplatnenie v praxi, jeho každodenné využívanie v prospech zvyšovania kvality poskytovania sociálnej služby a tiež v prospech uľahčenia práce personálu či časovej efektívnosti práce. Naopak, pri hodnoteniach na mieste sme viackrát zistili, že mnohé ukážky

príkladov dobrej praxe ako z učebnice nemajú svoje správne ukotvenie v dokumentácii, čo je veľká škoda. A poskytovanie sociálnej služby tak môže pri hodnotení pôsobiť neprofesionálne či nedostatočne, no pritom to tak nemusí byť a často to skutočne ani tak nie je. Chýba len prepojenosť s príslušným dokumentom či písomným postupom. Toto všetko sú detaily poskytovania kvalitnej sociálnej služby, ktoré neobjavíte inak, ako hodnotením na mieste.

Juliana Hanzová,
koordinátorka APSS v SR za NSK,
certifikátorka GARANCIE KVALITY

Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR

ponúka zariadeniam sociálnych služieb realizáciu externého odborného auditu:

GENERÁLKA

HODNOTENIA ŠTANDARDOV KVALITY SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

- vyskúšate si hodnotenie štandardov bez obáv a stresu z následkov

- získate odborný posudok na stav zavedenia štandardov vo vašom zariadení

- dostanete od certifikátorov odporúčania čo a ako máte zlepšiť

- pri dosiahnutí viac ako 60 bodov máte nárok na reprezentačnú nálepku na dvere

Objednávky na sekretariat@apssvsr.sk

CENNÍK	Člen APSS v SR	Nečlen	Platnosť certifikátu
GENERÁLKA HSK SS	600 €	800 €	2 roky
Nálepka na dvere	40 €	40 €	
Udržiavací ročný poplatok	60 €	80 €	Po uplynutí prvých 2 rokov

Tematickú púť nášho spoločného uvažovania o kvalite sociálnych služieb završíme v tomto roku problematikou vzdelávania, ktoré sa v sociálnych službách (a celkovo v pomáhajúcej praxi) považuje za centrálny nástroj smerovania poskytovateľa k vyššej kvalite a k neustálemu zlepšovaniu. A nielen to: v ideálnom prípade máme ambíciu pristupovať k vzdelávaniu ako k ceste, ako sa kvalita sociálnych služieb stáva záležitosťou všetkých a ako sa zodpovednosť za jej zabezpečovanie rozkladá medzi všetkými: zriaďovateľov, manažmenty a personál poskytovateľov sociálnych služieb, ale aj ich prijímateľov a prijímateľky či ich rodiny, širšiu komunitu, a teda spoločnosť ako takú.

zákona o sociálnych službách), práva prijímateľov a prijímateľiek sociálnych služieb nemali porovnateľnú úroveň právnej ochrany. Zákon tak mal poskytnúť právny základ pre dosiahnutie potrebnej rovnováhy, s osobitným zameraním na ochranu práv a slobôd klientely sociálnych služieb. Aj keď je systém kvality sociálnych služieb nastavený tak, že najvyššiu hodnotu a dôležitosť majú kritériá a štandardy zamerané primárne na osôh pre prijímateľov a prijímateľky sociálnych služieb, medzi jednotlivými kritériami a štandardmi existuje priamy súvis a ovplyvňovanie. Bez neho by nebolo možné dosahovať tú kvalitu, ktorá sa v sociálnych službách očakáva a ktorá

SERIÁL TRANSFORMUJEME A SKVALITŇUJEME SOCIÁLNE SLUŽBY 6. časť

službách (K3.3). Súčasťou zabezpečenia primeraných personálnych podmienok je aj vypracovanie, realizácia a vyhodnocovanie systému supervízie na rozličných úrovniach poskytovateľa (K3.4). Napĺňaním týchto kritérií poskytovateľ v ideálnom prípade sleduje súčasne dva vzájomne sa prelínajúce a ovplyvňujúce aspekty kvality. Na jednej strane zabezpečuje organizačnú štruktúru a kvalifikovanosť personálu zodpovedajúcu počtu prijímateľov a prijímateľiek svojich

Viac informácií k otázke odbornosti a zmysluplnosti v sociálnych službách v publikácii: Repková, K.: Sociálne služby. Podpora zmysluplnej každodennosti v ľudsko-právnej perspektíve. Bratislava: IVPR. Dostupné on-line: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/2017/kniha_socialne_sluzby_podpora_zmysluplnej_kazdodennosti.pdf.

sociálnych služieb sa totiž od nich takéto správanie (spravidla) neočakávalo, bežná verejnosť nebola vedená k partnerstvu s poskytovateľom sociálnej služby, na rozdiel od iných verejných služieb. K partnerstvu je nevyhnutné ľudí systematicky viesť, a aj to je úloha vzdelaných a odborne kompetentných pracovníkov sociálnych služieb. Nejde o „vzdelávanie v školských laviciach“, ale o každodenný proces vzájomného vyladovania potrieb a ponúk aktérov pri poskytovaní sociálnych služieb, v rámci ktorého sa všetci sociálne učia a ktorý zvyšuje pravdepodobnosť ich vyššej kvality, a teda osôh pre všetkých. Úlohou manažmentov sociálnych služieb je vytvárať pre personál také pracovné podmienky, ktoré mu

VLAJKOVÁ LOĎ ZABEZPEČOVANIA KVALITY SOCIÁLNYCH SLUŽIEB? VZDELÁVANIE!

Vzdelávanie prepája práva a záujmy všetkých

V rámci diskusií k novému systému kvality sociálnych služieb som sa opakovane stretávala s názorom, že problematiku kvality a jej merania bolo potrebné zaviesť do zákona preto, aby sa v sociálnych službách zabezpečila rovnováha v ochrane práv ich aktérov. Odborníci a odborníčky na sociálne služby dôvodili, že kým práva poskytovateľov a ich personálu boli dostatočne chránené pracovno-právnou legislatívou už pred rokom 2009 (pred účinnosťou

má koniec - koncov pozitívne ovplyvňovať všetkých ich aktérov. Jedným z nástrojov, cez ktoré sa takéto vzájomné ovplyvňovanie reálne uskutočňuje, je vzdelávanie. Ak by sme dôsledne vychádzali z prílohy č. 2 zákona o sociálnych službách, potom by sme pod vzdelávaním mali na mysli predovšetkým napĺňanie tých kritérií a štandardov kvality, ktoré sa týkajú personálnej oblasti, teda zabezpečovania primeraných personálnych podmienok v sociálnych službách obsiahnutých v kritériách 3.1-3.4 prílohy č. 2 zákona. V nich sú zakotvené povinnosti poskytovateľa upraviť postupy, pravidlá a podmienky na prijímanie a zaškoloňovanie nových zamestnancov (K3.2), rovnako postupy, pravidlá a podmienky na rozvoj ich ďalšieho vzdelávania a zvyšovania odbornej spôsobilosti, najmä pre výkon odborných činností v sociálnych

služieb a ich potrebám (K3.1). Zároveň, formuje také pracovné prostredie, v ktorom sú zamestnankyne a zamestnanci motivovaní pristupovať ku kvalite ako k svojmu profesionálnemu poslaniu, záujmu a záväzku. Systém kvality sa tak stáva nástrojom ich vlastného rozvoja a napĺňania osobných cieľov, vrátane ochrany ich práv v rámci pracovno-právnych vzťahov s poskytovateľom. V štandardoch kvality sa týmto spôsobom prepája perspektíva záujmu a priamych benefitov pre prijímateľov a prijímateľky sociálnych služieb s perspektívou záujmu a odvodených benefitov pre tých, ktorí sa v sociálnych službách profesionálne angažujú (pracovníci sociálnych služieb a ich manažmenty). A je to práve vzdelávanie, ktoré prepájanie týchto perspektív reálne umožňuje. Priblížim, čo mám tým na mysli.

V kvalitných sociálnych službách sa „vzdelávajú“ všetci

Prístup k vzdelávaniu v kvalitných sociálnych službách nesleduje len snahu o dosahovanie rovnováhy v právach a benefitoch pre klientelu sociálnych služieb s právami a benefitmi poskytovanými

V RÁMCI SÉRIE ČLÁNKOV K TRANSFORMÁCII A SKVALITŇOVANIU SOCIÁLNYCH SLUŽIEB SME SA OD POLOVICE MINULÉHO ROKA VENOVALI ROZLIČNÝM ASPEKTOM ZAVÁDZANIA KVALITY DO TOHTO SEKTORA SOCIÁLNEJ OCHRANY ĽUDÍ. POMENOVALI SME ARGUMENTY, PREČO DOBRÝ ÚMYSEL A TVRDÁ PRÁCA PERSONÁLU V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH NESTAČIA, PREČO SAMI O SEBE NEZARUČIA ICH KVALITU, KTORÚ TREBA ŠTANDARDIZOVAŤ A MERAŤ; ZAMÝŠĽALI SME SA NAD TÝM, PREČO NIEČO TAK SAMOZREJMÉ, AKO DODRŽIAVANIE ĽUDSKÝCH PRÁV A SLOBÔD, NEMUSÍ BYŤ V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH TAKÁ JEDNODUCHÁ VEC; HLADALI SME ZMYSEL A OPORU V URČOVANÍ VÍZIE POSKYTOVATEĽA, V PLÁNOVANÍ A STANOVOVANÍ JEHO CIEĽOV, BEZ KTORÝCH BY SOCIÁLNEJ SLUŽBE CHÝBAL ZMYSEL, ZROZUMITEĽNOSŤ A UDRŽATEĽNÉ SMEROVANIE PRE VŠETKÝCH, KTORÍ SA V NEJ ANGAŽUJÚ; OTVORILI SME AJ OTÁZKU VZŤAHU MEDZI ZMYSLUPLNOSŤOU NAŠEJ KAŽDODENNEJ PRÁCE V SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH A JEJ ODBORNOSŤOU.

pre ich personál. Ide aj o ďalší rozmer, ktorý prestupuje celú štruktúru kritérií a štandardov kvality, nad rámec tých, ktoré sú v zákone vymedzené explicitne pre personálnu oblasť. Ak sa majú totiž v sociálnych službách dosahovať systematické a udržateľné pozitívne zmeny, k ich realizácii nepostačuje vzdelávanie personálu a manažmentu. Nevyhnutné je aj „vzdelávanie“ prijímateľov a prijímateľiek sociálnych služieb, ich rodín, dokonca širšej komunity. V takomto prípade však už máme na mysli komplexnejšie sociálne učenie aktérov sociálnych služieb. Má oporu v samotnom znení zákona o sociálnych službách, ktorý vo vnútorne previazanej sústave kritérií a štandardov kvality stavia na aktívnom a partnerskom prístupe prijímateľov a prijímateľiek (príp. ich rodín či iných zainteresovaných osôb) pri vymedzovaní účelu a obsahu sociálnej služby (K2.1); pri jej individuálnom plánovaní (K2.5); stavia na ich aktívnom prístupe k rozvoju vlastných schopností, zručností a vedo-

mostí (K1.2); na aktívnom vyjadrovaní názorov a stanovisk k úrovni jednotlivých aspektov sociálnej služby a k možnostiam ich zlepšenia (K2.9); či na aktívnom vyhladávaní, spracovávaní a využívaní dôležitých informácií o sociálnej službe, a to ako vo fáze prvotného kontaktovania poskytovateľa (K2.7), uzatvárania zmluvných vzťahov (K2.3), tak vo fáze formovania obrazu a imidžu sociálnej služby v očiach širšej verejnosti (K1.2, K4.2). Ku všetkým týmto činnostiam je nevyhnutné „občianske vzdelávanie“, teda osвета bežnej verejnosti smerujúca k jej pripravenosti prijať v sociálnych službách partnerskú pozíciu a spoluzodpovednosť za ich kvalitu. Samozrejme, nie u všetkých potenciálnych či súčasných prijímateľov a prijímateľiek sociálnych služieb či ich rodín, možno očakávať, že už pri prvotnom kontaktovaní poskytovateľa alebo v priebehu následného vzťahu budú schopní a pripravení vystupovať v aktívnej partnerskej role. V doterajšom vývoji

umožnia takúto zodpovednú misiu vo svojej bežnej činnosti plniť. A na záver... ešte jedna skúsenosť z rozhovorov s poskytovateľmi sociálnych služieb týkajúca sa problematiky vzdelávania v sociálnych službách. Neraz poukazujú na to, že investície do vzdelávania sú dvojsečnou zbraňou, keďže nezvyšujú len pripravenosť pracovníkov sociálnych služieb ku kvalitnejšej práci, ale aj ich konkurencieschopnosť na poskytovateľskom trhu. Problémom to môže byť najmä v prípade, ak poskytovateľ nemá dostatok finančných prostriedkov v získavaní a udržiavaní vzdelaných a motivovaných ľudí. Ako vo výskume z roku 2016 uviedla riaditeľka jedného neverejného zariadenia: „... akákoľvek systematická zmena bude iba polovičnou zmenou, ak nebudeme schopní získať a udržať kompaktný stabilný tím, s ktorým pracujeme, vzdelávame ho a učíme ho dodržiavať štandardy...“.

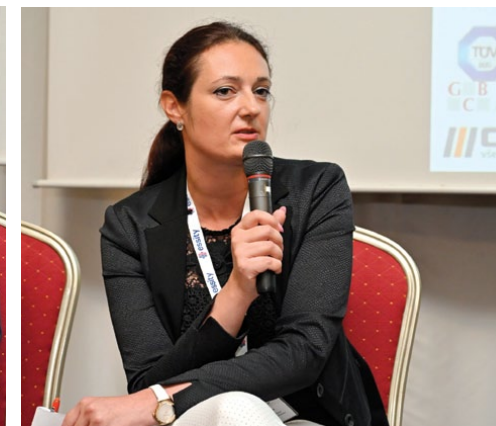
Kvetoslava Repková
Inštitút pre výskum práce a rodiny

AKO, S KÝM A ZA ČO ZVYŠOVAŤ KVALITU SOCIÁLNYCH SLUŽIEB?

Okrem zaujímavých prednášok o prepojení Štandardov kvality sociálnych služieb so zavádzaním rôznych druhov manažérstva kvality aj v prevádzkach sociálnych zariadení na Slovensku sa konferencia venovala aj riešeniu najvypuklejšieho problému posledného roka v tejto oblasti a to – nedostatku zamestnancov, najmä opatrovateľiek a sestier v sociálnych službách. Rezovala aj téma tvorby

tímov, vedenia tímov a zabezpečovania bonusov a priaznivej atmosféry pre zamestnancov, čo sa v sociálnych službách – predimenzovaných v pozornosti na klienta – dlhé roky v SR opomínalo. Hlavným prednášateľom v tejto oblasti bol špecialista Jiří Sobek, ktorý v spolupráci s APSS v SR pripravuje na rok 2020 pravidelné komornejšie školenia v témach: Základy leadershipu v sociálnych službách, Základy tímovej práce,

Ako dobre individuálne plánovať a Práca s rizikom v sociálnych službách. Okrem hlavných prednášok dvojdnovej konferencie v hlavnej sále, pripravila APSS v SR pre pracovníkov prvého kontaktu niekoľko zaujímavých workshopov. Z nich vyberáme najmä užitočný workshop Aleny Kubes z Rakúska o metódach kinaestetiky. Teda metódy, ktorá umožní pracovníkom prvého kontaktu stláčaním bodov na tele klienta ľahšiu a bezpeč-

Aktérky panelových diskusií: Erika Sučanská - Dominik n.o. Veľká Lehota, Marianna Kličová - Slnecný dom Humenné, Andrea Šišilová – EDEN, žilinský kraj

TÉMA XVI. ODBORNEJ KONFERENCIA ASOCIÁCIE POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR PRILÁKALA V DŇOCH 16. – 17. 10. 2019 DO HOTELA BRATISLAVA VYŠE 380 PRACOVNÍKOV A ODBORNÍKOV V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR AJ Z ČR. ČESTNÝM HOSTOM KONFERENCIE BOL JOZEF VISKUPIČ, PREDSEDA ZDRUŽENIA SAMOSPRÁVNÝCH KRAJOV SK8 A ZÁROVEŇ PREDSEDA TRNAVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA. VZÁCNYM ZAHRANIČNÝM HOSTOM BOL PREZIDENT ČESKEJ ASOCIACE POSKYTOVATEĽU SOCIÁLNYCH SLUŽIEB JIŘÍ HORECKÝ A HOSTITELKOU A MODERÁTOROKOU HLAVNEJ ČASTI KONFERENCIE – PREDSEDNÍČKA APSS V SR ANNA GHANNAMOVÁ.

nejšiu manipuláciu s klientom. Zaujímavým bol pre účastníkov aj workshop Karolíny Maloň Friedlovej, špecialistky na bazálnu stimuláciu v práci s odkázanými ľuďmi. Obe odborníčky tiež naplánovali v spolupráci s APSS v SR školenia na rok 2020, ktoré môžu zásadným spôsobom uľahčiť a skvalitniť sociálne služby na Slovensku. A to ako pre prijímateľov, tak aj pre personál poskytovateľov.

Eva Gantnerová, foto: Milan Krupčík

Alena Kubes, Jiří Sobek, Anna Ghannamová a Karolína Maloň Friedlová

Za to, aby sa tak pekné a užitočné podujatie, plné nielen získavania nových vedomostí, ale aj výmeny praktických skúseností a počas slávnostného galavečera aj vzájomného spoznávania sa, mohlo uskutočniť, patrí vďaka exkluzívnemu partnerovi konferencie: spoločnosti Kimberly Clark – známej ako predajcu značky produktov Depend a tiež generálnemu partnerovi APSS v SR na rok 2019 spoločnosti Essity, ako aj ďalším konferenčným partnerom.

Jozef Viskupič, Anna Ghannamová a Jiří Horecký

Zástupkyne exkluzívneho partnera konferencie, spoločnosti Kimberly Clark

Alena Kubes, trénerka kinaestetiky v akcii

PREČO (NE)BYŤ RIADITEĽOM ZARIADENIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB?

SLOVO
ODBORNEJ
PRAXE

NA POSLEDNEJ HODINE MANAŽÉRSKEHO BLOKU V BIELEFELDE SME OD PREDNÁŠAJÚCEJ PROFESORKY DOSTALI ZADANIE PRE PRÁCU V SKUPINE: „DEFINUJTE NÁSTROJE, KTORÉ PODPORIA RIADITEĽA/RIADITEĽKU ZARIADENIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V PRÍPADE, ŽE BOLA PODANÁ SŤAŽNOSŤ, ALEBO KONTROLOU PREUKÁZANÁ CHYBOVOSŤ?“ DOSTALI SME DVADSAŤ MINÚT NA PRÍPRAVU. PO DVADSIATICH MINÚTACH PRIŠLA PROFESORKA, KTORÁ V NAŠICH OČIACH VIDELA BEZRADNOSŤ. POCHOPIĽA, ŽE SME NENAŠLI NIČ KONKRÉTNE, O ČO BY SA MOHOL RIADITEĽ/KA OPRIEŤ. JEJ ŠIBALSKÝ ÚSMEV A SLOVÁ „TO JE V PORIADKU, POROZPRÁVAME SA O TOM ...“, NÁS VŠAK UPOKOJILI. DISKUSIA, KTORÁ SA ROZPRÚDILA BOLA NATOLKO ZAUJÍMAVÁ, ŽE NAVRHLA, ABY SI NIEKTO Z NÁS PREVZAL TÚTO TÉMU NA MAGISTERSKÚ, ALEBO RIGORÓZNU PRÁCU. NIKTO SI VŠAK NETRÚFOL.

S pomenula som si pri tejto príležitosti na jeden poradenský deň, ktorý mi hlboko zostal v pamäti. S manželom sa od roku 2003 venujeme poradenstvu v oblasti kvality. Teda už viac ako 16 rokov. Po pracovnom dni ma vyzdvihol v zariadení a nasledovala cesta viac ako 300 km domov. Udalosti s ktorými sa stretávame v zariadeniach sú na poradenstvo častokrát náročné nielen na odborné vedomosti, ale aj na emocionálnu záťaž. Cítila som, že to potrebuje dostať von. Keď zastavilo auto pred domom povedal: „Nemajú nikoho, kto by im poradil a zároveň niesol za to zodpovednosť. Riaditelia sú odkázaní sami na seba.“ Nie je vari riaditeľ/ka zariadení sociálnych služieb v dnešnej dobe s dvoma nohami vo väzení? A nie je práve na týchto riadiacich pracovníkov kladená prehnaná odborná, ale aj emočná záťaž? Nie sú vystavovaní dennodenným problémom a požiadavkám, ktoré nevyplyvajú z ich nedostatčného, alebo nekompetentného riadenia, ale zo spoločensko-politických problémov, ktoré sú spôsobované neodbornými rozhodnutiami, alebo zle nastavenou legislatívou, nedostatočným financovaním a teda úplne zlým nastavením celého systému?

Verejní zriaďovatelia (samosprávne kraje ako aj mestá) sú vystavovaní tlakom personálnej politiky, ako aj ťažkopádneho verejného obstarávaniu zameranému na najnižšiu cenu, ale s požiadavkou zabezpečovať najvyššiu kvalitu a efektívne výsledky. Neverejní poskytovatelia majú zas iné starosti: Musia si zabezpečiť väčšiu časť financií sami a ešte k tomu dofinancovávať deficity vznikajúce vrátením dotácií za neobsadené miesto (hoci pri chýbajúcich 3-5 klientoch, ktorí sú v nemocnici oni nemôžu dať zamestnancovi neplatené voľno, alebo nižšiu mzdu) a musia tiež predfinancovávať vlastnými zdrojmi obdobie, kým príde dotácia z verejných

zdrojov. Veď niekedy to trvá „len“ dva či tri mesiace! A kontroly? Na riaditeľov čaká vždy prekvapenie. Odbor dohľadu, komisárka, ombudsmanka, sociálna kobra a XY kontrol, ktoré nezaujímajú súvislosti. Prečo? Lebo by museli nechať vyrozprávať riaditeľ/ku, ktorá práve vďaka súvislostiam vie poukázať na systémové chyby. A to buď legislatívy alebo zle nastavených koncepcií a strategických dokumentov Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny, ktoré vypracovali teoretici, ktorí o denno-dennej praxi sociálnych služieb vedľa pramála. To by ale protokoly, či zápisy z kontrol upozornili aj na chyby, ktoré boli spôsobené inde ako v zariadení. A to sa predsa „nesmie dávať na papier“. Takmer každý deň sme v teréne. Každý deň musia byť riešené požiadavky prijímateľov sociálnych služieb, ich príbuzných, zamestnancov a iných zainteresovaných strán ale aj množstva kontrol. Kto to všetko má zvládnuť odborne a koncepčne? Riaditeľ/ka. Smie si vôbec pripraviť vlastné múdre strategické návrhy, ak sú v rozpore s vyššie uvedenými dokumentmi rezortu, v ktorých nevidí logiku? Alebo ak sú v rozpore s „osobným“ názorom kontroly? Nie! Koľko finančných prostriedkov smie použiť na vzdelávanie v manažmente? Môže vyhlásiť krízové riadenie bez toho, aby sa média nezačali prudko zaujímať o dianie v zariadení a zriaďovateľ ju za to nepotrestal? Veľa riaditeľov cíti strach a hlbokú neistotu. Tí vo verejných zariadeniach aj vždy po samosprávnych voľbách! Iste, nie všetci. Ak sa niekoho tento článok netýka, pokojne nech spí ďalej. Ale vy všetci, ktorí ste vystavovaní tlaku napríklad anonymných sťažností a neustálych požiadaviek bez podpory a porozumenia, prosím, aby ste vydržali. Mnohí z vás sú však ozajstní filantropi, altruisti, alebo malí rodinní podnikatelia a robíte s túžbou robiť veci správne. To nám stačí na to, aby sme obdivovali vašu odvahu pracovať v týchto náročných podmienkach. Zároveň však bude potrebné spájať energiu všetkých, ktorí dnes alebo zajtra riadia, alebo budú riadiť sociálne služby a myslia to s nimi úprimne.

Mária Kovalová, prezidentka

Asociácie odborných pracovníkov sociálnych služieb

Aj tento článok je odpoveďou na ponuku spojenia sa všetkých aktérov v sociálnych službách, ktorú sme pred časom dostali od predsedníčky Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v SR. Je načase ťahať za rovnaký koniec povrazu.

ACTIVE-FIT

DISKRÉTNE A SPOĽAHLIVÉ VLOŽKY S KRÍDELKAMI PRI AKTÍVNOM POHYBE

pre ľahký únik moču

Ultra tenké
savé jadro
FlexLoc™

Ultra tenké savé jadro
s technológiou FlexLoc™
- výborne pohlcuje vlhkosť a zápach

Diskrétny a dynamický tvar
- prispôsobí sa Vášmu telu,
sú diskrétna a spoľahlivá

Krídelká
- lepšie chránia a pomáhajú
udržiavať vložku v spodnej bielizni

Pre aktívny život s inkontinenciou

Viac informácií na www.depend.sk alebo žiadajte u nášho obchodného zástupcu.

#LAHKOSŤ

PRIRODZENÉ ZÁSADITÁ

Každá kvapka neperlivej pramenitej vody Lucka je prirodzene mierne zásaditá (pH 7.4), a to je zásadná správa pre váš organizmus. Myslite na to pri výbere vody pre pravidelný pitný režim. Lucka má navyše takmer nulový obsah sodíka a vyvážený obsah magnézia a vápnika.

Staráme sa o vás, aj keď ste dospelí.

#podporujeme **OZNÁRUČ** Senior & Junior

Tvoj vodný anjel
www.lucka.sk

